

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

ΣΥΡΙΑΝΩΝ

από το 1900

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΣΥΡΙΑΝΩΝ

Ύλη από την Ηλεκτρονική Έκδοση

01/04/21—30/06/21

Έτος 26ο Τεύχος 101

Ευχόμαστε στα μέλη και τους φίλους μας

Καλό Καλοκαίρι !

Με Υγεία, ηρεμία και ξεκούραση...

Κύριο Άρθρο

Στην τηλεδιάσκεψη της 24^{ης} Απριλίου 2021 του Δ.Σ. Συνδέσμου Συριανών, ο Πρόεδρος κ. Δημήτρης Βαφίας ενημέρωσε τα μέλη του Δ.Σ. ότι η αγοράστρια εταιρεία κατέβαλλε το τίμημα που αφορούσε την παλαιά Στέγη και με συμβολαιογραφική πράξη (εξόφλησης και άρσης της διαλυτικής αίρεσης) θα μεταβιβαστεί πλήρως στους αγοραστές. Ταυτοχρόνως, εξοφλήθηκε το δάνειο αγοράς της νέας υπέροχης Στέγης μας, η οποία γίνεται ολοκληρωτικά δική μας.

Ευχαριστούμε θερμά από τα βάθη της καρδιάς μας τον μεγάλο ευεργέτη – αντιπρόεδρο μας κ. Άγγελο Γαβιώτη και την οικογένεια του.

Η εμφάνιση της επιδημίας κορωνοϊού μας υποχρέωσε σε μια νέα καθημερινότητα περιορισμού των κοινωνικών εκδηλώσεων και της φυσικής αποστασιοποίησης. Από ότι φαίνεται η πανδημία και οι συνέπειες της θα εξακολουθήσουν να υπάρχουν για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα, πράγμα που σημαίνει ότι θα πρέπει οι κοινωνίες μας και ο καθένας προσωπικά να προσαρμοστούμε στη νέα κατάσταση. Ο Σύνδεσμος Συριανών θα συνεχίσει τις δράσεις του. Είναι πιθανό κάποιες εκδηλώσεις να πραγματοποιηθούν διαδικτυακά, εφόσον οι συνθήκες το επιβάλλουν.

Σας ευχαριστούμε όλους για τη συμπαράσταση σας και την αγάπη σας!

Επιτέλους το ζεστό καλοκαιράκι έφθασε. Η απειλή του κορωνοϊού βαίνει μειούμενη. Ένας άνεμος ελευθερίας πνέει και η Σύρα σαν σαγηνευτική σειρήνα, μας καλεί στην αγκαλιά της.

Ευχόμαστε σε όλους χαρούμενες διακοπές, με υγεία και ξεκούραση.

Με προσοχή και σύνεση μένουμε ασφαλείς!

Καλή αντάμωση στην πατρίδα!

Χρήστος Θανόπουλος

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΣΥΡΙΑΝΩΝ

Έτος Ιδρύσεως 1900

Πατριωτικό - Πολιτιστικό - Φιλανθρωπικό Σωματείο

3ης Σεπτεμβρίου 56 - 5ος Όροφος

10433 Αθήνα

Τηλ & Φαξ : 210 8226785

E-Mail : syn.syrianon@gmail.com

: synsyrianon@synd.gr

Ιστοχώρος : www.synd.gr

Ηλεκτρονική Διαδικτυακή Έκδοση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΣΥΡΙΑΝΩΝ

Ενημερωτικό Περιοδικό

Έτος 26ο - Τεύχος 101

APR – MAY – JUN 2021

ISSN 2241 - 9497

Υπεύθυνος Έκδοσης

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΒΑΦΙΑΣ

Πρόεδρος Συνδέσμου

Δημιουργία - Ενημέρωση

Κωνσταντίνος Ν. Παπαπολίζος

Διόρθωση κειμένων

Χρήστος Θανόπουλος

Συνεργάτες παρόντος τεύχους αλφαβητικά

Δημήτρης Βόϊκος

Χρήστος Θανόπουλος

Τάκης Κυριτσόπουλος

Μαρία Ρώτα

Νίκος Σαλίβερος

Δημήτρης Σουλιώτης

Δακτυλογράφηση Κειμένων

Ασπασία Τριανταφυλλίδου

Χρήστος Θανόπουλος

Η φωτογραφία του Εξωφύλλου είναι από το FaceBook,

από πίνακα της κ. Τάνιας Δημητρακοπούλου.

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Τα ενυπόγραφα κείμενα εκφράζουν τις προσωπικές και μόνο θέσεις των συνεργατών συγγραφέων τους και συνεπώς δεν απηχούν τις θέσεις του εντύπου μας, το οποίο όμως διατηρεί το δικαίωμα να τα τροποποιεί όταν αυτό κριθεί αναγκαίο.

Ψηφιακή Εκτύπωση Περιοδικού από την «Γράμμα Εικόνα» του Νίκου Χατζίρη

Ζακύνθου 16 – 11361 Αθήνα Τηλ 2108841197

Το Φως του Αιγαίου

Από την κ. Μαρία Ρώτα

«Μπροστά στη ράχη της Σέριφος, όταν ανεβαίνει ο ήλιος τα πυροβόλα όλων των μεγάλων κοσμοθεωριών παθαίνουν αφλογιστία. Ο νους ξεπερνιέται από μερικά κύματα και λίγες πέτρες, κάτι παράλογο ίσως, παρ' όλα αυτά ικανό να φέρνει τον άνθρωπο στις πραγματικές του διαστάσεις. Επειδή, τι άλλο θα του ήταν πιο χρήσιμο για να ζήσει. Αν του αρέσει να ξεκινά λάθος, είναι γιατί δεν θέλει ν' ακούσει. Ερήμην του το Αιγαίο λέει και ξαναλέει εδώ και χιλιάδες χρόνια, με το στόμα του φλοίσβου*, σ' ένα μήκος απέραντο, αυτός είσαι!»

Αυτά είναι τα λόγια του μεγάλου μας ποιητή Οδυσσέα Ελύτη για το Αιγαίο. Το Αιγαίο που εδώ και 6.000 χρόνια αποτελεί το ωραιότερο και σπουδαιότερο τμήμα του Ελληνισμού.

Και αυτό οφείλεται στην γεωγραφική του θέση και την διαμόρφωσή του, με τα τόσα πολλά μικρά και μεγάλα νησιά. Αρχίζει από τον κορμό της ηπειρωτικής Ελλάδας και τελειώνει στις ακτές της Μικράς Ασίας, της Κρήτης και της Κύπρου. Έχουν γράψει ποιητές ότι... αυτά τα νησιά είναι “μικρές ή μεγάλες διαμαντόπετρες, σκορπισμένες στο απέραντο γαλάζιο.”

Είναι τόσα πολλά τα φυσικά λιμάνια τόσο στα ανατολικά όσο και στα δυτικά παράλια που είχαν γίνει και γίνονται καταφύγια για τους θαλασσοπόρους, όταν το κύμα της κακοκαιρίας εμποδίζει το ταξίδι τους. Όμως, πολλά απ' αυτά τα νησιά, αποτέλεσαν γέφυρα που μετέφερε τα μηνύματα από τη μια ήπειρο στην άλλη και έτσι είχε δημιουργηθεί κοιτίδα πολιτισμών και πηγή έμπνευσης και δημιουργίας. Έτσι διακινήθηκαν πολλά αγαθά και πάμπολλες ιδέες.

Πολλοί ιστορικοί αναφέρουν ότι το Αιγαίο υπήρξε το σταυροδρόμι όπου συναντήθηκαν νοοτροπίες, πολιτισμοί, αλλά και ιδέες των τριών διαφορετικών ηπείρων.

Ο Αιγαιοπελαγίτης έμπορος, αλλά και ο ναυτικός βρισκόταν στο κέντρο αυτής της συνάντησης με τους ναυτικούς και των άλλων ηπειρών και έτσι γνώρισαν και άκουσαν ιδέες και θέσεις, που πολλές φορές βοήθησαν να υπάρξουν νέες δημιουργίες για καλύτερο τρόπο ζωής.

Μεσολιθική εποχή 9.000 π.Χ

Αυτή την ένατη χιλιετία π.Χ τα διάφορα τμήματα και οι περιοχές του Αιγαιακού χώρου έχουν βρεθεί σε επικοινωνία μεταξύ τους, καθώς και με τον ηπειρωτικό χώρο. Οι αρχαιολόγοι ανακάλυψαν ότι τόσο στα νησιά του Αιγαίου, όσο και σε πολλές ηπειρωτικές τοποθεσίες , **ο οψιανός ή οψιδιανός*** (η μαύρη πέτρα της Μήλου), βρέθηκε σε πολλές ανασκαφές τους.

Το σπουδαιότερο είναι οι ισχυρές εμπορικές σχέσεις των Κυκλάδων, οι οποίες με τα πολλά τους σκάφη, επικοινωνούσαν με την ηπειρωτική Ελλάδα, την Κρήτη κ.α.

Παράλληλα, ισχυρή παρουσία είχε και η Μινωική θαλασσοκρατία, που από τα μέσα της δεύτερης χιλιετίας π.Χ απλωνόταν στο Αιγαίο και σε ολόκληρη την Ανατολική Μεσόγειο.

Έχει αποδειχθεί, με την έρευνα πολλών ειδικών αρχαιολόγων, ότι το Αιγαίο, στο οποίο ήταν εγκατεστημένοι οι «προελληνικοί» πληθυσμοί, έπαιξε σπουδαίο ρόλο στην μετέπειτα εξέλιξη του πρωτότυπου και άρτιου ελληνικού πολιτισμού.

«Οι Έλληνες και οι κληρονομίες τους»

Είναι το βιβλίο του Βρετανού ιστορικού Arnold Toynbee, ο οποίος γράφει ότι: «Οι Έλληνες πρέπει να οριστούν ως ο λαός εκείνος, που από τον 20ο π.Χ αιώνα και μετά, δημιούργησε την ελληνική λογοτεχνία, φιλοσοφία, θεολογία, την ελληνική ζωγραφική, την ελληνική γλυπτική, κεραμική και αρχιτεκτονική, όπως και την ελληνική πολιτική, οικονομική οργάνωση και πολεμική τέχνη.

Όλοι αυτοί οι άνθρωποι με τις τόσες άρτιες δημιουργίες ήταν Έλληνες με την ιδιάζουσα πολιτισμική σημασία αυτού του ονόματος, ακόμη και αν η δική τους μητρική γλώσσα καθώς και εκείνη των προγόνων τους ήταν κάποια μη ελληνική γλώσσα.»

Το Αιγαίο γίνεται ελληνική θάλασσα. Οι νέοι κάτοικοι των νησιών και των ακτών της Μ. Ασίας, γίνονται αρχικά συναγωνιστές και μετά ανταγωνιστές των Φοινίκων, τους οποίους κατάφεραν να εκτοπίσουν γρήγορα από το Αιγαίο και πήραν εκείνοι στα χέρια τους το εμπόριο. (Φαίνεται ότι....το καλό τους λιμάνι στις Κυκλάδες ήταν ο Φοίνικας. Άλλωστε από τους Φοίνικες πήρε το όνομά του.)

Η εμπορική επικοινωνία με Ανατολή και Δύση από τον 3ο π.Χ αιώνα και μετά, περνά ολοκληρωτικά στα χέρια των Ελλήνων του Αιγαίου που άρχισαν να ταξιδεύουν παντού. Το νησιωτικό περιβάλλον με τους ανοιχτούς ορίζοντες τους άρεσε και τους προκάλεσε να είναι συχνά στα νησιά μας και ιδιαίτερα στο....λιμάνι του Φοίνικα.

- Η φωνή του Αιγαίου από τους στίχους του Οδυσσέα Ελύτη:

«Ένας άνθρωπος που ξυπνά τα χαράματα μπροστά σ' ένα λιμανάκι μοβ κι εύχεται να μην μάθει ποτέ του γράμματα – τι θαύμα!

Κατεβαίνει στο βραχάκι να λύσει τη βάρκα. Σε λίγο, η μια ράχη του βουνού κοκκινίζει. Όπου νάναι θα φανεί ο Κούρος και πίσω του οι γραμμές των άλλων νησιών, το ξεφόρτωτο τρεχαντήρι, ένας Προφήτης Ηλίας. Ύστερα θα σβήσουν όλα και θα μείνει το μελαχρινό καθάριο πρόσωπο με τα μεγάλα μάτια, που είναι ο ψαράς με το πανέρι του, ο σημερινός σου γείτονας αλλά συνάμα και ο παντοτινός Αλιέας των θησαυρών – και των ανθρώπων».

-Ο Οδυσσέας Ελύτης είχε αγαπήσει, είχε θαυμάσει τα νησιά και ιδιαίτερα τις Κυκλάδες.

** Φλοίσβος: ελαφρός παφλασμός κινούμενου νερού ή μικρών κυμάτων.*

** Οψιδιανός ή Οψιανός: η μαύρη πέτρα (ηφαιστειογενής) της Μήλου. Ήταν το πρώτο ξυράφι του αρχαίου Κυκλαδίτη.*

ΣΥΡΙΑΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ

Τάκη Κυριτσόπουλου

Εκείνο το απομεσήμερο είχε ξαπλώσει ο Ζεβανζέλ στο μπαουλοντίβανο να ξεκουράσει λίγο τις αρίδες του. Η πρωϊνή δουλειά στο κέντρο της πόλης ήταν εξαντλητική μιας και είχε ασβεστώσει, με εφημερίδα περικεφαλαία, τις προσόψεις του ζαχαροπλαστείου του Μαύρου και του διπλανού καφενείου του Σικινιώτη.

Η δουλειά, που είχε κάνει απνευστί, ήτανε τόσο καλή, που ο μεν Σικινιώτης τον κέρασε καφέ γιαβάσικο με πέντε φουσκάλες, ο δε Μαύρος του πρόσφερε δύο γλυκά στο χαρτί, μαστιχάκια μελωμένα παρακαλώ και απ' αυτά έφαγε το ένα στα όρθια και το άλλο το πήγε πεσκέσι στην Ερνούλα, όπου εκείνη το έβαλε στο φανάρι, που κρεμόταν στην κουζίνα να το φάει αργότερα.

Κοιμήθηκε δυό-τρεις ώρες ροχαλίζοντας ήπια και άμα ξύπνησε και είδε μπροστά του την συμβία του άρχισε να χαριεντίζεται μαζί της νιώθοντας απωθημένες ορμές του να επανακάμπουν.

- Βαγγέλη, μη ανατριχιάζω, γουργούρισε ακκιζόμενη η Ερνούλα.
- Είμαι ασυγκράτητος.
- Πιες το καφεδάκι σου και ηρέμησε μη σου ξανανέβει πάλι η πίεση...
- Απόψε, Ερνούλα, λέω να βγούμε μια βόλτα οι δυό μας, να σε πάω στον καφενέ στο περιθαλάσσιο να φάμε παγωτό στου Τσίκνα.
- Εμ καιρός ήτανε, σπαγκοραμμένε μου να ξεσκάσω λίγο, που έχεις να με βγάλεις έξω απ' τον καιρό που κυβερνούσε ο Πουλίτσας...
- Α, εδώ μου τα χαλάς. Δεν σε είχα πάει και σε μια βάπτιση επί ... Ντίνου Τσαλδάρη, το ξεχνάς;
- Και ποιόνα θα αφήσουμε στο κατάστημα, μου λες;
- Τον Θράσο μας, ποιόν άλλο μιας και η Ζία έχει τα κουτσούβελα.
- Τώρα μάλιστα! Θα βάλουμε το λύκο να φυλάει τα πρόβατα!
- Ερνούλα, θα σου βάλω πιπέρι στη γλώσσα. Εξάλλου έχεις λουκετιάσει τον μπεζαχτά και ξέρεις πού είναι το κάθε πράμα.
- Αμ' έννοια σου κι απ' τα μετρημένα τρώει ο λύκος!

Αφού ολοκλήρωσε τη μεσημεριανή προπόνηση στο σοκάκι ο Θράσος με την ξυπολυταρία, φωνάζοντας να του βγει η φλέβα και ακούγοντας τις βλαστήμιες των γειτόνων απ' τα παράθυρα, που δεν τους άφηναν να κοιμηθούνε, φιλοτιμήθηκε να σταματήσει, αφόσον και τους είχε αλλάξει την Παναγία στο τρέξιμο!

- Πέρασε η προπόνα, δήλωσε. Τέρμα η ώρα του παιδιού, ρε.

- Και τι θα κάνουμε, κόουτς;
- Αμέτε να παίξετε το λουρί της μάνας.
- Μα την Κυριακή έχουμε αγώνα...
- Ησυχία θα πέσει στράκα. Τους ζυγούς λύσατε αρμ. Όλοι στις πέντε το απόγευμα στο μαγαζάκι για τα θεωρητικά.

Μπήκε στο κατάστημα και άρχισε ν' αναδεύει τη χόβολη του μαγκαλιού με την τσιμπίδα.

- Θα καούμε εδώ μέσα καμιά ώρα σαν τα ποντίκια, σκέφτηκε, βρίζοντας τον Ζεβανζέλ για τη συνήθειά του να κρατάει αναμμένο το μαγκάλι ... Ιούνιο μήνα! Ας όψονται τ' αρθριτικά του!

Δεν είχε φάει καλά το μεσημέρι, οπότε πεινούσε και μάσαγε πασατέμπια. Κατόπιν άρχισε να χαλβαδιάζει κατά μπεζαχτά μεριά.

- Άνοιξε ... σουσάμι, ευχήθηκε, θυμούμενος την ιστορία του Αλή Μπαμπά με τους σαράντα κλέφτες...

Δύο ήταν οι μέθοδοι να το ξακρίσεις. Ή κλέβεις το ταμείο με τσούρνεμα (σταδιακό ψείρισμα) αν είναι ανοιχτός ή, αν τον έχει αμπαριάσει η γραία, πρέπει να δουλέψει η κελαηδίστρα για να αηδονιαστεί το ταμείον.

Πέρασε και ο Τζίμης ο μπαξεβάνης και του πασάρισε κανα-δυό τσιγάρα στο χύμα, που τα άναψε και τα φουμάρησε μέχρι το φίλτρο. Σε κάποια στιγμή έκανε είσοδο ένα ασκούμενο δουλικό, Ζουγραφιώ το βαπτισθέν.

- Δώκε μου απεκεί ένα τσιμπιδάκιον, δώκε μου και μπικουτιά για την κερά μου...
- Θέλεις να `ναι αναγνωρισμένης φίρμας ή σε μαϊμού προϊόν;
- Εσύ ξέρεις...

Έφυγε η μικρή και εμφανίστηκε η γυναίκα του χασάπη της Αλεκάρας. Αυτή ως γνωστόν πούλαγε ... τα κουμπιά απ' τα ρούχα του άντρα της σε λογική τιμή. Και ήτανε πόνος ψυχής να γλέπεις κοτζάμ χασάπαρο με τις μουστάκες του, την κόκκινη ποδιά, τις μαχαίρες, τα μασάτια και τον μπαλτά του τον αμφίστομο να κυκλοφορεί ... στην παραμάνα!

- Καλέ σεις πο `χετε το κατάστημα, ενδιαφέρεστε για τη νέα μας κολεξιόν;
- Ολοκλήρωνε καθότι έχω φόρτο εργασίας...

Άνοιξε ένα χοντρό άλμπουμ με διαφάνειες, που στην κάθε σελίδα του είχε και μια γκάμα διαφορετικών κουμπιών σε ποιότητα, χρώματα, σχήματα και μεγέθη. Κουμπιά σακακιών, πανωφοριών, υποκαμίσων, πιτζαμών, μέχρι και καβάλων παντελονιών. Ο Θράσος ζουμάρησε με το μάτι το καλό το προϊόν.

- Πάρτε καλέ, έχω πράμα...
- Δεν εμπορεύομαι τοιαύτα είδη, μαντάμ, δήλωσε ο Θράσος και γέλασε αισχροκερδώς με απώτερο σκοπό να φιξάρει χαμηλή τιμή.
- Μόλις τα `κοψα με ξουραφάκι Ζιλέτ. Είναι οκασιόν! Μου δώνεις δέκα λεπτά το πάσα κομμάτι ν' αδειάσει ο τόπος;
- Ο οίκος μας δε συναλλάσσεται με τυχάρπαστους πλανόδιους, είπε ο Θράσος, βλέποντας πως δεν είχε διάφορο...

- Με φέρνεις, καλέ, σε απόγνωση.
- Σπάσε τώρα. Το κατάστημα είναι μαγαζί και δε σηκώνει όχλο.
- Τότες βρε, θα πω της Ερνούλας ... πως μου ρίχτηκες, πανάθεμά σε...

Στο άκουσμα τούτο τσούτιαξε, ποιός; Ο Θράσος που τον έτρεμε το σοκάκι, γιατί τελευταία η θέση του ήταν επισφαλής. Η χασάπαινα σηκώθηκε και έφυγε με κάθε αξιοπρέπεια, εισπράτοντας πίσω της το σχετικό διπλοφάσκελο του Θράσου.

Πογιοματάκι ήτоне και ο Ζεβανζέλ ρουφούσε θορυβωδώς τον καϊμακλίδικο καφέ του μέχρι ρανίς. Είχε πάρει ένα καλό υπνάκο μολονότι δεν είχε καλοχωνεύσει το μεσημεριανό φαγητό, γίγαντες γιαχνί και στιφάδο με κοκκάρια.

- Άαααχ, άντε βρε Ρνούλα να ξεκινάμε, φώναξε στη συμβία του που αργούσε να ετοιμαστεί.

- Τελειώνω, Βαγγέλη. Πώς κάνεις έτσι, χριστιανέ μου;

Καθρεφτιζότανε με αυταρέσκεια φορώντας ταγεράκι της ναφθαλίνης χρώματος πετρόλ, σοσόνια δίχρωμα, γόβες καβάφικες με αγράφα και καπελαδούρα με μαβιά λουλούδια.

Η πόρτα χτύπησε διακριτικά και μπήκε στο δωμάτιο η Ζία κρατώντας το λεχούδι στην αγκαλιά της.

- Καλέ πάρτε κι εμένα μαζί σας, αναστέναξε, να ξεσκάσω κι εγώ λιγουλάκι...
- Συ να γυρεύεις τη δουλειά σου και τη ρόκα σου, αγρίεψε η Ερνούλα.
- Να κάτσεις, κόρη μου, να πλέξεις κανένα πουλοβεράκι για τα μωρά, είπε σε πιο ήπιο τόνο ο Ζεβανζέλ.
- Δεν πλένεις και τίποτα ποτήρια να δούμε τι θα γένουμε; Πρόσθεσε η Ερνούλα, σηκώνοντας ψηλά τη γροθιά της.
- Άστηνε, βρε γυναίκα, να βγει κι αυτή να πάρει τον αέρα της, μαλάκωσε ο καλός πατέρας.
- Σιωπή, Βαγγέλη. Εγώ κάνω κουμάντο. Σήμερα είναι της ένδον.

Θα πάει στο κατάστημα, γιατί δε θαρρεύομαι αυτόν τον σατανά, που μας κατσικώθηκε εδώ μέσα!

Τα παιδιά άρχισαν να συγκεντρώνονται στο ψιλικατζίδικο, τρώγοντας φέτες ψωμιού με πελτέ ή θρεψίνη. Καταλάβανε καρέκλες, σκαμνάκια και κουρελούδες ώστε επικρατούσε το αδιαχώρητο. Οι πελάτες πλέον θα έπρεπε να μπαίνουν ... με το πλάι.

- Μπάτε με το δεξί...

Καθόταν μπροστά στον πάγκο με τη Ζία δίπλα του, κακέκτυπα ... Ιουστινιανού και Θεοδώρας! Θα δίδασκε ποδοσφαιρικά θεωρητικά επί χάρτου στα παιδιά. Όμως εδώ και ώρα ένιωθε όλο και περισσότερο την έλλειψη του αλκοόλ. Πού όμως λεφτά για ν' αγοράσει; Η λάμια καρσί είχε

κλειδώσει λουκετιαστά το μπεζαχτά και άδικα πάσκιζε να τον ξεταγαριάσει αν και αλαφροχέρης και χελιδονάτος!

Και σαν να μην του έφτανε το στερητικό σύνδρομο του αλκοόλ, είχε από πάνω και τα πειράγματα των πιτσιρικάδων.

-Δάσκαλε, άκουσα, πως σε καταπιέζει η πεθερά σου, αρχένεψε ο Παντελής, παιδί της πικρής ελιάς το φύλλο!

- Η αλήθεια είναι πως μ' έχει στο κιάλι εδώ και καιρό, Παντέλο...
- Εγώ πάλι πληροφορήθηκα ότι έπεσαν ... κάτι ηχητικές τις προάλλες, τον πικάρησε ο Νικολής της χήρας.
- Κακοήθειες θα τις έλεγα Νικολή, παιδί μου. Ωστόσο κι εγώ της ζηγήθηκα στο ίσο και όχι τσικιρικιτζίδικα πράματα.
- Θράσο, τις τρως, για δεν τις τρως; Χαχάνισε ένρινα το Πικιουί.
- Ρε αποκαούδι, κεφαλοφαγούρα έχεις πογευματιάτικα;
- Και το σημάδι στο κούτελο τι είναι;
- Έπεσα...
- Πού; Σε καμιά ... γροθιά απάνω;
- Μειράκιο πλατειάζεις, αλλά που 'σαι, θα τηνε κάνω εγώ αλόγατο ρε, θα της μασήσω το ήπαρ...

Επικράτησε πεντάλεπτη σιγή και ξαφνικά ο Θράσος τινάχτηκε όρθιος.

- Το αφεντικό τρελάθηκε, ούρλιαξε στεντόρια ανάβοντας τσιγάρο με το τέταρτο σπύρτο.

Τα παιδιά όλα σταυροκοπήθηκαν απορημένα, γιατί ξέρανε πως ο Ζεβανζέλ, το αφεντικό, ήτανε ένας έμφρων άνθρωπος.

- Πάρτε κόσμε, έχω πράμα, συνέχισε ο Θράσος κουνώντας στον αέρα μια μεγάλη σοκολάτα.
- Εγώ, ρε σεις λωλάθηκα! Βλέπετε το γλύκισμα; Πόσο το κοστολογείς, ωρέ Μαρκεζίνη;
- Ένα τάλαρο ... προ φόρων, δάσκαλε, δήλωσε ο μικρός και τα σάλια του σχημάτισαν στο πάτωμα το χάρτη των Κυκλάδων.
- Τι είν' αυτά που λες, ρε απορριξιμιό; Όστις θέλει την παίρνει με ένα ... πενηνταράκι. Εδώ το φτηνό το μαγαζί!

Η πιτσιρικάριά σταυροκοπήθηκε ομοθυμαδόν σαν καλόγριες σε μοναστήρι.

Ο Θράσος έβγαλε απ' την τσέπη του ένα σβουράκι με νούμερα.

- Και τώρα το αγνό και τίμιο παιχνιδάκιον. Εδώ κερδίζει ο πάσα εις. Μποράτε να χορτάσετε δέκα νοματαίοι στο γύρο. Όποιος γουστάρει, ρολάρει. Οι μικροί ρίξανε τα πενηνταράκια τους ποντάροντας στους αριθμούς.
- Βάλτε να πάνε, πρέπει να ζήσει η κατανάλωση, γέλασε σαρδόνια ο Θράσος και γύρισε το σβουράκι με τα δάχτυλα.
- Εγώ κέρδεψα, φώναξε ο Σταμάτης το Νεκό. Βγήκε το έξι πο 'χω.
- Δεν είναι το έξι, ρε Σταμάτη, ξεκαρδίστηκε ο Θράσος. Το ... εννέα είναι, που βαδίζει με τα χέρια κάτω και τα πόδια πάνω. Άρα ... κερδίζει το

κατάστημα! Μάζεψε τα κέρματα και φώναξε το γιο του μπακάλη κοντά του δίνοντας του ένα μπουκαλάκι για αναλύσεις ούρων.

- Άμε, παλικάρι μου, παγούριασέ μου το καύσιμο, γιατί είμαι της μεγάλης δίψας. Και να 'ναι απ' το δυνατό μπράντι. Όχι απ' αυτό που πουλάτε, να 'ρθω στα ίσα μου και στον ορθό αχταρμά μου.

Ο Ζεβανζέλ είχε φορέσει τα καλά του. Σακάκι τσουβαλέ χρώματος σιέλ, πουκάμισο με κλειστό γιακά και το μπάλωμα στην πλάτη, παντελόνι ντρίλινο ριγέ και πατούμενα παντοφλέ στο σικλαμέν.

- Βρε Ερνούλα, είναι φαγωμένο το παντελόνι...
- Φόρεσε το φράκο σου τότε...

Η ώρα είχε φτάσει έξι και τέταρτο και η Ερνούλα κωλυσιεργούσε.

- Άντε γεναίκα. Αντί για παγωτό θα φάμε ... πρωινό πατσά...
- Όποιος βιάζεται σκοντάφτει, προκομμένε μου.

Κατέβηκαν την ξύλινη σκάλα που έτριζε, κάνανε το σταυρό τους και ο Ζεβανζέλ τράβηξε με δύναμη την πόρτα να κλείσει. Άπαξ και έκλεινε η ξώπορτα άνοιγε μόνο με κλειδί.

Στο στενό πλησίασε με προφυλάξεις τη γλάστρα της κερά Ανεζούλας, έκοψε ένα γκρενά γαρούφαλο και το πρόσφερε της Ερνούλας ημιγονατιστός.

- Για σένα, της είπε. Το άνθος είναι είδος ευγενές!
- Με κακομαθαίνεις, Βαγγέλη, του χαμογέλασε και το πρόσωπό της έλαβε ένα παρθενικό ερύθημα.
- Το αξίζεις...
- Καλά, καλά τώρα...

Αξάφνου τινάχτηκε αλαφιασμένη.

- Πω πω τι έπαθα! Αντί να πάρω την τσάντα μου, πήρα καταλάθος ... το πιεσόμετρο. Ανέβα πάνω να μου τη φέρεις.
- Άντε ξεμωραμένη...

Έψαξε την τσέπη του να βρει το κλειδί ν' ανοίξει. Όμως παρά τις προσπάθειές του δεν το εύρισκε. Άρχισε να τον κόβει κρύος ιδρώτας και να τον περιλούζει.

- Πάει, το 'χασα!
- Ξαναψάξου με ψυχραιμία. Σε είδα που το 'βαζες στην τσέπη.

Πέντε λεπτά ψαχνότανε αλλά μάταια.

- Αμάν δεν το βρίσκω. Έκανε φτερά!
- Τίμιο Ξύλο! Ραμολάρησες, κακομοίρη μου.
- Μη βρίζεις Ερνούλα... Ρε καημός και πίκρα! Θα αυτοκτονήσω...
- Κούφια η ώρα, που τ' ακούει...

Το νέο το βουκινιάσανε στα πέριξ κάτι καλοθελητάδες. Το αφουγκράζεται ο μαχαλάς και γίνεται της κακομοίρας! Άνθρωποι προχωρημένης ηλικίας, κυράτσες ... με μουστάκια, μανάδες με βυζανιάρικα στην αγκαλιά και προσφυγόπουλα είχαν δημιουργήσει μια ασφυχτική ατμόσφαιρα στα πέριξ!

- Καλέ τι πάθατε πάλι, ρώτησε η Τερψιχόρη χωρίς να της πέφτει λόγος.
- Όχι και πάλι, Τερψιχόρη, τσίριξε η Ερνούλα.
- Μια ερώτηση έκανα η μαύρη.
- Πολλά λες και θα σου σουρώ όσα δε σέρνει η σκούπα...

Άλλοι πάλι, που η ευπιστία τους ξεπερνούσε τη λογική τους θέλησαν να κάνουν υποδείξεις.

- Λέω ν' ανοίξουμε μια τρύπα στον τοίχο να μπούμε στο σπίτι, πρότεινε μια παχουλή στο μήνα της.
- Όχι καλέ, μάλλον θα πρέπει να ντυθεί ο Ζεβανζέλ ... Άγιος Βασίλης και να μπει από την καμινάδα, υπερθεμάτισε κάποια πανουκλοκιτρινιάρα.
- Αυτά που λέτε είναι βλακείες. Το σωστό είναι να ... χτυπήσουμε την πόρτα να μας ανοίξουν, αντιπρότεινε η Θάλεια, γυναίκα με νοητική υστέρηση.
- Άμε απεδώ, νεραϊδοπαρμένη...

Ταυτόχρονα διάφοροι πλανόδιοι μικροπωλητάδες, που μυριστήκανε το ψητό άρχισαν να διαλαλούν τηνπραμάτεια τους.

- Σάμαλι, παστέλι, κ.ο.κ...
- Μαχαίρια ακονίζωωωω...
- Φημερίεες, τη σκότωσε ο κακούργος!
- Μακριά αιματορουφήχτρες, φώναξε η Ερνούλα, πετώντας την καπελαδούρα της στον αέρα.

Τη λύση την έδωσε τελικά ο Γιάννης ο κουλουρτζής, αν έχετε ακουστά, πολύ περπατημένη φυσιογνωμία!

- Έχω πιλοτικό σκέδιο, μάστορα, ψιθύρισε στο αυτί του Ζεβανζέλ.
- Ρίξε την κουβέντα σου...
- Σκέβομαι ν' ανέβει ένα παιδί στον ταβλά μου και να μπει στο σπίτι απ' το παράθυρο να σας ανοίξει...

Το σπίτι ήταν γωνιακό, διώροφο και στο πλάι του υπήρχε ένα χωμάτινο πρανές, που η κορφή του απείχε δύο μέτρα από ένα παράθυρο.

- Το σκέδιον είναι σοβαρόν αρχικώς καταρχάς αποφάνθηκε ο Φανούρης ο μπαρμπέρης, που είχε βγει να βάλει αδέλλες σε κάποιον ασθενή.
- Τότες κύλα το, Γιάννη μου, το υιοθετώ απριόρι.
- Ναι, αλλά πρώτα θα πρέπει ο ταβλάς, ... ν' αδειάσει, μάστορα...
- Τι σημαίνει αυτό;
- Πως πρέπει ν' αγοραστούν τα κουλούρια, που περιέχει...

Τα κουλούρια θα 'ταν καμιά ογδονταριά, πενήντα λεπτά έκαστον, χώρια τα σταφιδόψωμα, που το καθένα κόστιζε εβδομήντα λεπτά.

- Μα θα ξεπεράσουμε το πενηντάρι, Γιάννη παιδί μου.
- Τόσα γουστάρω ... και τα λεφτά παγκούε...
- Πάει, χρεοκοπήσαμε, μιξόκλαψε η Ερνούλα, να φάει τα μεσοφόρια της...

- Δεν κάνει να στα χρωστάμε, βρε αγόρι μου;
- Είμαι της μπροστάντζας. Ασήμωνε, γιαγιά...
- Γιαγιά να πας να πεις τη μάνα σου. Ακούς εκεί...

Τι να κάνει ο Ζεβανζέλ, έσκασε το πενηντάρι και μοίρασε τα κουλούρια να φάει η φτωχολογιά.

- Και ποιός θ' ανέβει στον ταβλά τώρα;
- Να μπουκάρω εγώ, μητέρα, φώναξε ο Θράσος απ' το μαγαζάκι καρσί.
- Συ να κοιτάς την τύφλα σου, που θέλεις πέντε καρέκλες για ξάπλα, ξεσπάθωσε η Ερνούλα με σπασμένα νεύρα.
- Μια διευκόλυνση πήγα να κάνω...
- Σιωπή, θα σου ρίξω πελτέ μάρκας Κύκνου...

Καθώς περνούσε από κει ο μικρός το Πικιρίνι με σβούρα και σφεντόνα στην τσέπη το σταμάτησε μια ανύπαντρη μεγαλοκοπέλα.

- Για έλα δω, βρε Πικιρίνι, συ που ξέρεις τα πολλά κι ο νους σου κατεβάζει...
- Δε σαλτάρεις, λέω εγώ μικρέ, να μπεις στο σπίτι απ' το παράθυρο, που είσαι αλαφρύς και ανεμοκουβαράτος...
- Αμέ, αμέ θεία...

Το πλήθος χειροκρότησε και άρχισε να εκθειάζει το μικρό.

- Μπιστέψου το, μάστρο Βαγγέλη. Είναι γατοσβέλτος το παιδί!

Όμως και η Ερνούλα τον πήρε στο χαμογελαστό.

- Κάμε συ, αγρόνι μου, τη φτιάξη κι εγώ έννοια σου...
- Θες, κερά Ερνούλα, να περάσω κι απ' την κρεβατοκάμαρα;
- Ουχί. Απαγορεύεται.

Ο Γιάννης ο κουλουρτζής τότε δίνει διάτες στο σιγά, το Πικιρίνι ανεβαίνει στον ταβλά, όπου δυο χαμάληδες της πρωινής βάρδιας το σηκώνουνε ψηλά.

- Αλα ούνα, αλα ντούε, αλα τρέεεε...

Ως ... πολιορκητικός κριός ο μικρός εκτινάζεται και διαπερνά το τζαμοπαράθυρο υπό τις επευφημίες όλης της γειτονιάς.

- Μπράβο, ζήτω, ώασα το 'χεις!

Με καταματωμένο το κεφάλι το Πικιρίνι ανοίγει την πόρτα και βγαίνει στον δρόμο.

Ντελίριο ενθουσιασμού έχει καταλάβει τον λαό της Νεάπολης.

- Μπράβο, να σε χαίρεται η μανούλα σου! Τσ τσ τς. Τι 'σαι συ ζωή να 'χεις!

Άλλοι όμως είχανε διαφορετική άποψη.

- Ογλήγορις νετάρισε ... το σόου. Τι θα κάνουμε τώρα;
- Άσε που χάσαμε και το σπερνό για χάρη σας...
- Φευγάτε από δω, κάργες...

- Κατιτίς πρέπει να δώνεις τώρα στο παιδάκι για τον κόπο του, πρότεινε η Πιπίτσα η ζητιάνα, που βάδιζε με καρέκλα μισοσπασμένη.
- Ναι, ναι το τσαμένο, μπήκε στη μέση και ο Φώτης ο μπαλατζής.
- Άντε, να του δώκω ένα τάλαρο, συμβιβάστηκε ο Ζεβανζέλ.
- Καλέ ... δίφραγκο ήθελε να πει, φώναξε η Ερνούλα. Πάντοτε υπερβολικός αυτός ο άνθρωπος πια!

Έφαξε τις τσέπες του να βρει κέρμα να δώσει στο Πικιρίνι και ψάχνοντας βαθιά το χέρι του ... έπιασε το κλειδί!

- Αμάν τι έπαθα ... απάνω μου το 'χα!
- Ραμολίρισες, Βαγγέλη. Θα σε χωρίσω, ξεμωραμένε...
- Άστα αυτά, κερά Ρνούλα και φίλεψε καμιά λιχουδιά το αγοράκι.
- Αμ' έχω κι άλλη επιλογή, μαυρογέλασε εκείνη. Άντε, βρε Πικιρίνι, πάμε απάνω να σε τρατάρω κάτι.

Ανέβηκαν στο σπίτι και άνοιξε το φανάρι της κουζίνας να προσφέρει στο παιδί το γλυκό που τους είχε κεράσει το πρωί ο ζαχαροπλάστης. Όμως το μαστιχάκι ... είχε κάνει φτερά, γιατί το είχε καταβροχθίσει ο Θράσος!

- Που να μην τον εύρει το ξημέρωμα, τον καταράστηκε.

Κατόπιν τούτου οδήγησε το Πικιρίνι στην τραπεζαρία.

- Τρώγε, κακοχρονονάχεις, είπε μέσα της. Όμως του χαμογέλασε.
- Θα μου βγάλεις φαγητό, γιαγιάκα;
- Εμ τι θέλεις να σου βγάλω, αγιασμό μουσουλμάνικο; Άντε καλήν όρεξη, καλήν χώνεψη...

Τον τοποθέτησε στο κεφάλι του τραπεζιού, του έδεσε μια πετσέτα τραχηλιά και του πρόσφερε να φάει ένα ... ληγμένο γιαούρτι!

Δημήτρης Πολύτιμος
ένας ροκάς από τη Σύρο
από τον κ. Δημήτριο Σουλιώτη

*Ο Δημήτρης Πολύτιμος
Ο Γηραιότερος Έλληνας Ρόκερ*

Θα μπορούσαμε να χωρίσουμε την Ιστορία σε δύο μέρη: Τη μακροϊστορία, που περιγράφει ιστορικά γεγονότα στα οποία συμμετέχουν σύνολα ανθρώπων – κοινωνικών τάξεων σύμφωνα με τη μαρξιστική θεωρία - και την μικροϊστορία, η οποία περιγράφει τις ζωές μεμονωμένων ανθρώπων, με φόντο βεβαίως την εποχή που έζησαν. Και δεν έχει σημασία αν η μικροϊστορία αφορά αυτοκράτορες, ηγέτες, στρατηγούς και γενικά ισχυρούς, γιατί ακόμη και η ζωή του πιο ταπεινού ανθρώπου έχει τη δική της Ιστορία... Πάνω σε μια τέτοια ζωή έπεσα κι εγώ διαβάζοντας τη συνέντευξη ενός συμπατριώτη μας από τη Σύρο, του ροκά Δημήτρη Πολύτιμου. Και αυτή η ζωή μου έδωσε το ερέθισμα να γράψω το παρόν κείμενο...

Ο Δημήτρης Πολύτιμος γεννήθηκε το 1933 στη Σύρο, το νησί με τη σπουδαία μουσική παράδοση. Μεγάλωσε στο περιβάλλον μιας οικογένειας με μουσική παιδεία. Ο πατέρας του έπαιζε πιάνο και η μητέρα του βιολί. Κάθε Κυριακή, όπως εξομολογείται ενώ θέλαμε με την αδελφή μου να βγούμε έξω και να παίξουμε με τους φίλους μας, οι γονείς μας με το ζόρι μας κρατούσαν στο σπίτι και έδιναν ρεσιτάλ κλασσικής μουσικής. Αργότερα ήρθε σε επαφή με τη τζαζ, που για πρώτη φορά άκουσε στη ΧΑΝ, όπου ήταν διευθυντής ο πατέρας του. Ακόμη θυμάται με νοσταλγία το «Take the A train» του Ντιουκ Έλινγκτον... Όταν αργότερα έμπλεξε με το ροκ είχε να αντιμετωπίσει τα στερεότυπα εκείνης της εποχής ότι οι ροκάδες είναι αλήτες... Κάτι σαν το ρεμπέτικο του Μάρκου, πριν το φέρει στα σαλόνια ο Χατζηδάκης... Σε πλήρη αντίθεση με το αρνητικό στερεότυπο του ροκά ο Πολύτιμος είχε βαθιά μουσική παιδεία, που του έδινε τη δυνατότητα να

κάνει διαλέξεις στην Εταιρία Νέων Ελλήνων Επιστημόνων, ακόμη και για τον Βάγκνερ... Την ίδια εποχή μαζί του ένας άλλος παρεξηγημένος ροκάς ο Δημήτρης Πουλικάκος μιλούσε για τον υπερρεαλισμό...

Ο Πολύτιμος ξεκίνησε το μουσικό του ταξίδι από την Πλάκα, όπου στο κέντρο «Κουκουβάγια», που το είχε κάποιος Γάλλος, έπαιζε τζαζ (πιάνο), μαζί με τον Βαγγέλη Παπαθανασίου. Ταυτόχρονα έγραφε κριτική για τον κινηματογράφο σε μια αθλητική εφημερίδα. Αργότερα το 1965 εντάχθηκε στο ροκ συγκρότημα MGC (Modern Greek Combo), που είχε ...βαφτίσει ο γνωστός ηθοποιός Ντίνος Ηλιόπουλος. Το συγκρότημα τον Απρίλιο του 1967, λίγες ημέρες πριν τη Χούντα, έπαιξε support στους Rolling Stones Το ροκ γρήγορα απέκτησε πολλούς οπαδούς και οι MGC εκτός από το μαγαζί στην Αθήνα, κοντά στο Στάδιο, έκαναν περιοδείες σε όλη την Ελλάδα. Στη Θεσσαλονίκη μάλιστα έπαιξαν με τους Olympians... Το 1969 το συγκρότημα διαλύθηκε και ο Πολύτιμος έφυγε για το Παρίσι. Εκεί συνάντησε τον Βαγγέλη Παπαθανασίου και μάλιστα έκανε τα φωνητικά στον τελευταίο δίσκο (666) των Aphrodite's Child. Στο Παρίσι έμεινε μέχρι το 1974 και κατά περιόδους ταξίδευε σε πολλές περιοχές του κόσμου. Είχε πάει και στο Πακιστάν, ως απεσταλμένος ενός γαλλικού περιοδικού προκειμένου να γράψει για τις τοπικές μουσικές, όπου και κινδύνεψε η ζωή του από τα πυρά των αντιμαχόμενων παρατάξεων... Όταν γύρισε στην Αθήνα μετά την πτώση της Χούντας έπαιξε στο συγκρότημα «Socrates» και συνεργάστηκε με τον Παύλο Σιδηρόπουλο σε δίσκους και συναυλίες του. Μάλιστα, όπως αναφέρει, όταν άκουσε την κόρη του να τραγουδά στην εφηβεία της ένα τραγούδι του Σιδηρόπουλου και της είπε ότι παίζει στο δίσκο που περιλαμβάνει αυτό το τραγούδι, εκείνη ...έπαθε την πλάκα της...

Προς το τέλος της συνέντευξης ο δημοσιογράφος ρώτησε τον Δημήτρη Πολύτιμο πως βλέπει το σήμερα, σε συνάρτηση με τις εμπειρίες του. Μεταφέρω αυτούσια την απάντηση: Πολλά συνέβησαν στη ζωή μου, γιατί έχω μεγαλώσει κιόλας. Ζούμε εποχές που λέω καμιά φορά με μεγάλους ηλικιακά φίλους, ότι είμαστε τυχεροί που βρισκόμαστε σε μια ηλικία που θα πεθάνουμε και δεν θα υποφέρουμε από τα γεγονότα που συμβαίνουν παγκοσμίως (αλλαγή κλίματος, τεράστιες ανισότητες, κ.τ.λ.). Τρομερά πράγματα συμβαίνουν... Πεθαίνοντας - εμείς εννοώ οι μεγαλύτεροι - θα γλιτώσουμε από αυτά...

Τελειώνοντας το κείμενο σκέφθηκα: Τι αξία έχουν οι ζωές των άλλων; Οι βιογραφίες, τα αυτοβιογραφικά μυθιστορήματα, οι συνεντεύξεις, οι προσωπικές αφηγήσεις έχουν άραγε κάποια αξία; Προσφέρουν κάτι στην ατομική μας αυτογνωσία; Μας κάνουν καλύτερους, μέσω της αλληλοπεριχώρησης; Αν δεις τη ζωή των άλλων όπως τη βλέπουν τα περιοδικά μόδας και τα μεσημεριάτικα στα κανάλια, δηλαδή αν μείνεις μόνο στο κουτσομπολίστικο επίπεδο, τότε σίγουρα δεν ωφελείσαι σε τίποτα, ίσως να γίνεσαι και χειρότερος... Αν όμως έχεις το χρόνο και τη βούληση να

εμβαθύνεις σ' ένα βαθύτερο πνευματικό και κυρίως ψυχικό επίπεδο, τότε σίγουρα οι ζωές των άλλων έχουν να σου πουν πολλά... Έχουν να πουν πολλά για σένα τον ίδιο στο πεδίο της νοσταλγίας, της εμπειρίας, του πνεύματος, των συναισθημάτων... Και τότε η ζωή του Δημήτρη Πολύτιμου μέσα από την αναπόληση της εποχής που έζησε, ίσως να σου πουν κάτι...

Δημήτριος Γ. Σουλιώτης

10 Μαρτίου 2021

Δημήτρης Πολύτιμος

Αιμοδοσία

Η πολύτιμη προσφορά στον άνθρωπο

Από την κ. Μαρία Ρώτα

“Πολύτιμο το αίμα, αυτός ο “χυμός” του σώματος"! Ήταν τα λόγια του πατέρα της Ιατρικής, του Ιπποκράτη. Είναι αυτός ο πολύτιμος “χυμός” που σώζει ζωές. Θαυμάζω και εκτιμώ βαθύτατα την προσφορά των αιμοδοτών. Είναι στ' αλήθεια μια ξεχωριστή κατηγορία ανθρώπων, με σπάνιο αίσθημα αλληλεγγύης προς τον άλλον άνθρωπο και με πλήρη αφιλοκέρδεια, αφού ποτέ δεν θα μάθουν ποιος ασθενής “υποδέχθηκε” το αίμα τους και ποτέ δεν θα ακούσουν ένα ευχαριστώ από τον άνθρωπο που σώθηκε η ζωή του από το αίμα τους.

Η Προσφορά του π. Αντώνη Βουτσίνου στην Αιμοδοσία

“Η ζωή και η φυσική υγεία είναι πολύτιμα αγαθά που ο Θεός μας εμπιστεύεται. Οφείλουμε να φροντίζουμε γι' αυτά με λογικό τρόπο, υπολογίζοντας τις ανάγκες του άλλου και του κοινού καλού” (Κατήχηση Καθολικής Εκκλησίας αρ. 2288)

Εμπνευσμένος από τη διδασκαλία της Εκκλησίας, αλλά κυρίως από την εντολή του Θεού “θα αγαπάς τον πλησίον σου σαν τον εαυτό σου”, ο πατέρας Αντώνιος Βουτσίνος, εδώ και 50 χρόνια, θεωρώντας το συνάνθρωπο “ως άλλο εαυτό του”, επιδόθηκε με θέρμη στο έργο της εθελοντικής αιμοδοσίας. Το αίμα είναι πολύτιμο αγαθό που δεν αναπαράγεται, αλλά δωρίζεται και η αιμοδοσία είναι ύψιστη πράξη αλληλεγγύης και αγάπης, την οποία, με τη συμβολή του π. Αντώνη, εξοικειώθηκαν να ασκούν με συνέπεια εκατοντάδες συμπολίτες μας, σώζοντας αμέτρητες ανθρώπινες ζωές. Η μαχητικότητά του, η αφοσίωσή του στο σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και στο δικαίωμα της φροντίδας της ανθρώπινης ζωής, έφεραν καρπούς και σ' αυτόν τον τομέα της φιλανθρωπίας στον οποίο αφιερώθηκε ολόψυχα. Εκφράζουμε το θαυμασμό και την ευγνωμοσύνη μας στο πρόσωπό του, γιατί ως ιερέας της Καθολικής Εκκλησίας καθημερινά κάνει πράξη την εντολή της αγάπης του Ιησού Χριστού “θα αγαπήσεις τον πλησίον σου σαν τον εαυτό σου”.

«Αγαπητέ μας πατέρα Αντώνη, σε ευχαριστούμε για την πολύτιμη προσφορά σου!» +Πέτρος Στεφάνου

Καθολικός Επίσκοπος Σύρου, Θήρας και Κρήτης.

Αιμοδοσία – “Ύμνος στην Κοινωνία”

Με αυτόν τον τίτλο, ο αείμνηστος και αλησμόνητος, αλλά και άριστος γιατρός Θεόδωρος Σπανός, έχει αφήσει ένα εκπληκτικό βιβλίο το “Ύμνος στην Κοινωνία”. Τα κείμενα του βιβλίου είναι άριστα και είναι σημαντικό το

ότι έχει τιμήσει και την αρχαία Ελληνική δραστηριότητα των ανθρώπων όσον αφορά την υγεία τους. Επισκέφθηκε και γνώρισε όλη την Ελλάδα, γνώρισε γιατρούς και ιδιαίτερα όσους ασχολήθηκαν για την υγεία των ανθρώπων ως εθελοντές αιμοδότες. Σ' ένα μέρος των κειμένων του αναφέρει: "... είναι σημαντική η συνδρομή της Εκκλησίας της Ελλάδος που δημιούργησε πυρήνες εθελοντών αιμοδοτών... Ιδιαίτερη μνεία οφείλουμε σε έναν παλαιό και θερμό εθελοντή αιμοδότη, αλλά και εξάισιο άνθρωπο με υψηλό ήθος και καλλιέργεια, τον πατέρα Αντώνιο Βουτσίνο, καθολικό κληρικό από τη Σύρο, που υπήρξε πρωτοπόρος στο χώρο του, έχοντας ιδρύσει και προεδρεύσει για πολλά χρόνια ενός εύρωστου, δραστήριου και με ευρεία κοινωνική αναγνώριση συλλόγου. Η προσφορά του συλλόγου είναι άριστη και πανανθρώπινη. Έσωσαν ζωές ανθρώπων, όχι μόνο στο νησί τους, αλλά και σε άλλες περιοχές όταν τους ζητήθηκε..."

Αξίζει να ευχαριστήσουμε θερμά τον πατέρα Αντώνιο Βουτσίνο, εμείς οι Συριοί και όχι μόνο, για την ανεκτίμητη προσφορά του προς τον άνθρωπο που κινδυνεύει να χάσει τη ζωή του. Αλλά την κερδίζει από το αίμα του ανθρώπου που θα του προσφερθεί με τη βοήθεια του πατέρα Αντώνη, στο νησί μας και όχι μόνο. Στο βιβλίο του ο γιατρός Θ. Σπανός έγραφε με ιδιαίτερη φροντίδα τη γνωριμία του με τις περισσότερες περιοχές της χώρας μας και τη γνωριμία του με τους ανθρώπους που φρόντιζαν να προσφέρουν το αίμα τους στους ανθρώπους που είχαν ανάγκη. Θερμές ευχαριστίες στον πατέρα Αντώνιο Βουτσίνο για την φροντίδα του στη ζωή των ανθρώπων.

Ο Πατήρ Αντώνιος της προσφοράς

*"Έχουμε βαθιά ευγνωμοσύνη για ένα ξεχωριστό κληρικό
που πάνω του έχουν "ακουμπήσει χιλιάδες πιστοί,
Έχουν ευεργετηθεί τα μέγιστα.
Από μια ιδέα που είχε ο πατήρ Αντώνιος Βουτσίνος,
όταν δημιούργησε την εθελοντική αιμοδοσία Σύρου
Με την οποία έδειξε την οφειλή με συνέπεια στο λαό του
Απέναντι στο αγαθό δώρο του Θεού
που μόνον μεταξύ ανθρώπων μπορεί να δοθεί
Ένα δύσκολο έργο που έδειξε να αισθάνεται οφειλέτης της ζωής
Στυλοβάτης του Νοσοκομείου Σύρου.
Επί σειρά ετών το πνεύμα θυσίας που δίδασκε ο Ιησούς
Το έκανε πράξη πρωτοπόρα σε όλη την Ελλάδα
Σωτήρια προσφορά στο σύνολο των αναγκασμένων
Νοιώθουμε την ανάγκη να τον ευχαριστήσουμε
Που πραγματοποίησε τη θεία θέληση στη γη
Χωρίς να υπολογίζει ευθύνη και κούραση
Συμφιλιώθηκε σε μεγάλες απαιτήσεις*

Απέναντι στον πόνο έδωσε την προσφορά
Για ότi έπραξε του ευχόμαστε
Να έχει κάθε μέρα εσωτερική αναγέννηση
Και να αισθάνεται σίγουρα ότi έχει επιλέξει το καλό
Κατόρθωσε να κερδίσει αγάπη και σεβασμό
Να έχετε υγεία πατέρα Αντώνη
για όλες τις προσφορές σας στους ανθρώπους”

Είναι κείμενο της Γεωργίας Λούβαρη

Ο Πατήρ Αντώνιος Βουτσίνος

Ναυάγιο – τροχός ατμόπλοιου «Πατρίς», ναυάγια Κέας

Κείμενο: Χρήστου Θανόπουλου

Φωτογραφίες: Κε. Τε. Πο. – Β. Μ. Ε., Κατσάμπαλη Χριστόφορου

α/π Πατρίς

Στον προαύλιο χώρο του Κέντρου Τεχνικού Πολιτισμού – Βιομηχανικού Μουσείου Ερμούπολης (Κε. Τε. Πο. – Β. Μ. Ε.), πίσω από το κεντρικό κτίριο, βρίσκεται ένα μοναδικό έκθεμα, ο ένας από τους δύο τροχούς του ατμόπλοιου «Πατρίς», ο οποίος ανελκύστηκε από το ναυάγιο του πλοίου, μεταφέρθηκε εδώ, συντηρήθηκε και αποτελεί αντικείμενο θαυμασμού.

Αλλά ας πάρουμε την ιστορία από την αρχή. Το τροχοκίνητο ατμόπλοιο «Πατρίς», δημιούργημα της μηχανικής του 19^{ου} αιώνα, ήταν ένα από τα πλοία της «Ελληνικής Ατμοπλοΐας» (Σύρου), της πρώτης ατμοπλοϊκής εταιρείας που ιδρύθηκε στην Ελλάδα. Κατασκευάστηκε το 1860, κατόπιν παραγγελίας του βασιλιά Όθωνα (1859), στα αγγλικά ναυπηγεία C. Lungley, στο Deptford του ποταμού Τάμεση. Επρόκειτο για ένα πολυτελές επιβατικό πλοίο, από σφυρήλατο ατσάλι, μήκους 217 ποδών (66 μ.), πλάτους 27,5 ποδών (8,5 μ.), 787 κόρων, 641 τόνων και είχε μηχανή ισχύος 180 ίππων. Η τελευταία τροφοδοτούμενη με κάρβουνο, κινούσε τους δύο τροχούς, οι οποίοι παρείχαν αυτονομία κίνησης – ελιγμών, ανεξάρτητα από τις βουλές του Αιόλου, πραγματική καινοτομία για την εποχή. Το πλοίο είχε και ιστία. Παρελήφθη από την «Ελληνική Ατμοπλοΐα» το 1860. Η αρχική του ονομασία ήταν «Βασιλεύς Όθων». Είχε δοθεί παραγγελία για το πανομοιότυπο «Βασίλισσα Αμαλία» και τα δύο μικρότερα «Βυζάντιον» και «Επτάνησος».

Η «Ελληνική Ατμοπλοΐα» (Σύρου) ιδρύθηκε τον Ιανουάριο του 1857, με πρωτοβουλία της Εθνικής Τράπεζας και του κράτους και με ακτοπλοϊκό

προνόμιο (αποκλειστικότητα) έως το 1869. Είχαν προηγηθεί προσπάθειες ίδρυσης εγχώριων ατμοπλοϊκών εταιρειών σε Αθήνα και Πάτρα, οι οποίες δεν ευοδώθηκαν. Στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας συμμετείχαν το κράτος και η Εθνική Τράπεζα σε ποσοστό 50% και πολλοί ιδιώτες, κυρίως ομογενείς, καθώς και 188 Συριανοί έμποροι. Πρώτα ατμόπλοια της «Ελληνικής Ατμοπλοΐας» ήταν τα: «Βασίλισσα της Ελλάδος», «Πανελλήνιον», «Ύδρα» και κατόπιν τα: «Ομόνοια» και «Καρτερία». Λίγο αργότερα προστέθηκαν τα τροχήλατα «Βασιλεύς Όθων», «Βασίλισσα Αμαλία» και αργότερα τα ελικοκίνητα «Επτάνησος» και «Βυζάντιον». Μέχρι το 1875 η εταιρεία είχε αποκτήσει 14 πλοία. Εκτελούσε δρομολόγια μεταξύ νήσων και παράλιων πόλεων, εντός και εκτός συνόρων Ελλάδος, αλλά και σε προορισμούς του εξωτερικού, έως την Κωνσταντινούπολη και την Τεργέστη.

Η ζωτικής σημασίας για την εταιρεία ναυπηγοεπισκευαστική μονάδα «Νεώριον και Μηχανουργεία Σύρου», ξεκίνησε το 1859 και ολοκληρώθηκε το 1861. Η επιβατική κίνηση ήταν περιορισμένη λόγω φτώχειας του πληθυσμού και η συσσώρευση ελλειμμάτων μόνιμη. Ο κρατικός προστατευτισμός και οι ατυχείς προσπάθειες στήριξης της εταιρείας, η άσκηση πολιτικής στο εσωτερικό αλλά και στο εξωτερικό μέσω της εταιρείας, ο διορισμός άχρηστων υπαλλήλων, παράλληλα με την αδιαφορία των μετόχων, κατέστησαν την πορεία της εταιρείας φθίνουσα. Η «Ελληνική Ατμοπλοΐα» πτώχευσε το 1892. Μετά από ένα χρόνο (1893) ιδρύθηκε η «Νέα Ελληνική Ατμοπλοΐα», με 5 πλοία, η οποία επιβίωσε έως το 1905.

Το «Βασιλεύς Όθων» μετονομάστηκε σε «Πατρίς» μετά την έξωση του πρώτου βασιλιά της Ελλάδος. Την 23^η Φεβρουαρίου 1868 αναχώρησε από τον Πειραιά με 400 επιβάτες και τα αμπάρια γεμάτα εμπορεύματα και αγαθά. Προορισμός ήταν η Ερμούπολη. Οι καιρικές συνθήκες ήταν καλές, αν και ήταν χειμώνας. Τις βραδινές ώρες, ενώ το πλοίο περιέπλεε τις νοτιοδυτικές ακτές της Κέας, από λάθος υπολογισμούς του πηδαλιούχου, προσέκρουσε στον ύφαλο (ξέρα) Κούνδουρο. Οι εφημερίδες στιγματίζουν την συμπεριφορά του πληρώματος, που αντί να βοηθήσει τους επιβάτες, άρπαξε τις σωσίβιες λέμβους και βγήκε στη στεριά. Οι επιβάτες χρησιμοποίησαν το μικρό σκάφος των μηχανικών, για να διεκπεραιωθούν σώοι στην ακτή, που απείχε μόλις 400 μ. Δεν υπήρξε κάποιο θύμα. Η ζημιά ήταν μεγάλη για την «Ελληνική Ατμοπλοΐα». Οι ευθύνες αρχικά βάρυναν τον πλοίαρχο Ν. Αγγελικάρα, ο οποίος τελικά αθωώθηκε από το Ναυτοδικείο. «Εκ των ωραιότερων, εάν μη το άριστον, των ατμοπλοίων της Ελληνικής Ατμοπλοϊκής Εταιρείας», γράφουν οι εφημερίδες της εποχής.

Το «Πατρίς» μετά την πρόσκρουση στον ύφαλο, κύλησε στις πλαγιές της ξέρας, κομμένο σε δύο τμήματα. Το πρώτο τμήμα (της πρύμνης) εντοπίζεται σε βάθος 28 μ., ενώ το δεύτερο τμήμα, σε βάθος 54 μ., περιλαμβάνει την πλώρη με τον έναν τροχό, ενώ ο άλλος τροχός είχε αποσπαστεί και κείτονταν παραπλεύρως. Το 2006, δηλαδή 138 χρόνια μετά το ναυάγιο, ο τροχός ανελκύστηκε, με χορηγία της οικογένειας Πατέρα. Στην ανέλκυση συνεργάστηκαν, το Β.Μ.Ε., το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, η Εφορία Εναλίων Αρχαιοτήτων και η καταδυτική ομάδα UFR – Team. Ταυτόχρονα το εγχείρημα κινηματογραφήθηκε για τη δημιουργία του ντοκιμαντέρ «Πατρίς, Απολεσθέν 1868». Ο τροχός αρχικά τοποθετήθηκε στον ταρσανά της Ερμούπολης, πριν καταλήξει στο Β.Μ.Ε. Η τελευταία φάση της μεταφοράς υλοποιήθηκε από το ΝΕΩΡΙΟ Σύρου, που διέθεσε ειδικό εξοπλισμό και δεκαμελή ομάδα.

Ο τροχός ζυγίζει 10 τόνους, έχει διάμετρο 6 μ. και στηρίζεται σε άξονα από χυτό χάλυβα διαμέτρου 40 εκ. και μήκους 5 μ. Αποτελεί ένα εξαιρετικό και σπάνιο δείγμα ναυπηγικής τέχνης. Στις 8 Σεπτεμβρίου 2010 ο τροχός μεταφέρθηκε στην τελική του θέση, στο προαύλιο του Β.Μ.Ε. και τοποθετήθηκε σε ειδική βάση, όπου έγινε η συντήρηση του, από επιστημονική ομάδα. Το Κε. Τε. Πο. - Β.Μ.Ε., με τη συνεργασία του Τμήματος Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης, του (τότε) Τ.Ε.Ι. Αθηνών, με επικεφαλής την καθηγήτρια Δρ. Βασιλική Αργυροπούλου και της Σχολής Χημικών Μηχανικών του Ε.Μ.Π., με επικεφαλής τον καθηγητή Δρ. Γεώργιο Μπατή, διεξήγαγε σειρά μελετών και έρευνας, για τη βέλτιστη συντήρηση του.

Τα γυρίσματα και η επεξεργασία του ντοκιμαντέρ «Πατρίς, Απολεσθέν 1868», κράτησαν δύο χρόνια. Πρόκειται για συμπαραγωγή της Ε.Ρ.Τ., του γραφείου παραγωγής TEXNIS και του Β.Μ.Ε. (σε σκηνοθεσία Βασίλη Μεντόγιαννη, Γιώργου Νικολαΐδη) Το ντοκιμαντέρ έλαβε μέρος στο Διεθνές Φεστιβάλ ταινιών και βίντεο (International Film and Video Festival), που διοργανώνεται από το Archaeology Channel και πραγματοποιήθηκε από 18 έως 22 Μαΐου 2010 στο Soreng Theater, Hult Center for the Performing Arts, στο Eugene, Oregon, των Η.Π.Α. Συμμετείχαν 100 ταινίες από 32 χώρες. Η ελληνική συμμετοχή κέρδισε το Πρώτο Βραβείο Καλύτερου Ντοκιμαντέρ, καθώς επίσης και το Βραβείο Καλύτερης Κινηματογράφησης. Πρόκειται για αξιόλογη διάκριση, καθώς η ελληνική παραγωγή συναγωνίστηκε και κέρδισε καταξιωμένους παραγωγούς, όπως το National Geographic και το History Channel. Προβλήθηκε και βαθμολογήθηκε με 3 / 4 αστέρια στο Φεστιβάλ New York

Independent Film & Video Festival, στη Ν. Υόρκη (2008). Τιμητική προβολή έγινε στο Φεστιβάλ Ελληνικού Ντοκιμαντέρ DocFest στη Χαλκίδα (2009).

Από τον Αύγουστο 2010 έως τον Ιούνιο 2011 διοργανώθηκε έκθεση στο Β.Μ.Ε.: «Το ναυάγιο του πλοίου Πατρίς και η Ελληνική Ατμοπλοΐα Σύρου», η οποία παρουσίασε την ιστορία του ναυαγίου, τη νέα τεχνολογία του ατμού, την ιστορία της «Ελληνική Ατμοπλοΐας» και τον ρόλο που έπαιξε στην οικονομία της Σύρου και της Ελλάδος. Η επιστημονική επιμέλεια ήταν της ιστορικού Αγγελικής Φενερλή. Εκτέθηκαν 30 ανελκυσθέντα αντικείμενα από το ναυάγιο του «Πατρίς», όπως πορσελάνινα πιάτα με το έμβλημα της «Ελληνικής Ατμοπλοΐας» (άγκυρα σε κυκλικό πλαίσιο με στέμμα), πιάτα, φλυτζάνια, μπουκαλάκια αρώματος, κρεμάστρες, πόμολα, κ.α. Το 2018 ακολούθησε η έκθεση «Πατρίς, Απολεσθέν 1868, 150 χρόνια» στο Β.Μ.Ε. Δημιουργήθηκε ειδική πτέρυγα για την μόνιμη έκθεση των αντικειμένων του ατμόπλοιου «Πατρίς».

Από το 1980 το ναυάγιο του «Πατρίς» είναι δημοφιλές αξιοθέατο για όσους ασχολούνται με τις καταδύσεις, διότι είναι θαυμάσια διατηρημένο. Κατατάσσεται στις 10 καλύτερες καταδυτικές περιοχές της Ελλάδος και είναι το μοναδικό ναυάγιο τέτοιου τύπου στη Μεσόγειο. Ο φίλος δύτες κ. Κατσάμπαλης Χριστόφορος, μας ανέφερε: «Την πρώτη φορά από τις τέσσερις που επισκέφθηκα το ναυάγιο του «Πατρίς», πραγματικά έμεινα με το στόμα ανοικτό. Ο πρώτος λόγος είναι ότι δεν γνώριζα εξ αρχής ότι θα πηγαίναμε με το Καταδυτικό Κέντρο του Ιωάννη Τζαβελάκου στο συγκεκριμένο ναυάγιο. Ο ιδιοκτήτης του Καταδυτικού Κέντρου αρκέστηκε να μου πει ότι το σημείο του ναυαγίου είναι μυστικό! Κατά δεύτερον, όταν ξεπρόβαλλε μπροστά μου ο τροχός του πλοίου απλά έμεινα αποσβολωμένος! Έχω επισκεφθεί και άλλα ναυάγια, αλλά το συγκεκριμένο έχει κάτι το μαγευτικό. Η τοποθεσία που βρίσκεται – μπροστά μας εκτείνεται όλο το Αιγαίο Πέλαγος. Η αστείρευτη φαντασία του ανθρώπινου να κατασκευάσει ένα τέτοιο πλοίο. Βρίσκεται κοντά σε έναν υπέροχο ύφαλο, τον «Κούνδουρο». Και πάνω απ' όλα η υπέροχη ελληνική θάλασσα, με τα τόσο διαυγή νερά, αναδεικνύουν το ναυάγιο ακόμα περισσότερο! Η κατάδυση διαρκεί συνολικά μία ώρα και γίνεται με καταδυτικά (θαλάσσια) σκούτερ. Οι εφεδρικές φιάλες τοποθετούνται – ασφαρίζονται στο τμήμα της πρύμνης, στα 28 μ. Κατόπιν οι δύτες κατευθύνονται στην πλώρη, στα 54 μ. Κατά την ανάδυση γίνεται αποσυμπίεση στα 9, 6 και 3 μ.».

Στην ιστοσελίδα των Keadivers γίνεται αναφορά στον Ύφαλο Κούνδουρο. «Κατάδυση από σκάφος, για έμπειρους προχωρημένους δύτες.

Ο ύφαλος απέχει 400 μ. από τον κόλπο του Κούνδουρου (Κέα), στη νοτιοδυτική πλευρά του νησιού, σε ένα ελάχιστο βάθος 1,5 μ. κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας. Υπάρχει η πιθανότητα ύπαρξης ρεύματος γύρω από τον ύφαλο, που απαιτεί προσοχή από τους δύτες. Περιοχή που κόβει την ανάσα ... το ναυάγιο του ατμόπλοιου «Πατρίς» ... είναι το υποβρύχιο αξιοθέατο του νησιού».

Ο Πέτρος Κοσμίδης περιγράφει το ναυάγιο (2013): «Εικόνες μοναδικής ομορφιάς, από ένα πραγματικό στολίδι του βυθού ... κατάδυση μυσταγωγία. Από την αρχή αχνοφαίνονται τα τμήματα του ναυαγίου-σκεπασμένα από πολύχρωμες μορφές ζωής- σφουγγάρια, ψάρια, οι μόνιμοι κάτοικοι. Τα ικριώματα των σωσιβίων λέμβων στέκουν ακόμα όρθια. Ένα πιάτο, ένα φλυτζάνι καφέ με τον θυρεό της Ελληνικής Ατμοπλοϊκής Εταιρείας. Εντυπωσιακό το θέαμα του ενός τροχού ... τμήματα του ξύλινου καταστρώματος παραμένουν ακόμα και σήμερα ορατά...»

Στην ευρύτερη περιοχή της νήσου Κέας, στη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1916) βυθίστηκαν τα δύο άτυχα υπερωκεάνια "H.M.H.S. Britannic" («Βρετανικός», αδελφό πλοίο του περίφημου «Τιτανικού») και το "S/S Burdigala".

Ο «Βρετανικός», αγγλικό πλοίο, μήκους 271,35 μ., βυθίστηκε έξω από το λιμάνι της Κέας (Κορησσία), από νάρκη του γερμανικού υποβρυχίου U-73, στις 21 Νοεμβρίου 1916. Υπήρξαν 30 θύματα. Είχε κατελκυστεί το 1914, από τα μεγαλύτερα υπερωκεάνια της γραμμής του Βορείου Ατλαντικού. Με την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου επιτάχθηκε από το Βρετανικό Ναυαρχείο και μετατράπηκε σε πλωτό νοσοκομείο εκστρατείας. Έχοντας εκτελέσει 5 αποστολές μεταφοράς 15.000 Άγγλων τραυματιών από τα μέτωπα των Βαλκανίων, Μ. Ασίας, Μ. Ανατολής στην Αγγλία, ναυάγησε στη διάρκεια της έκτης αποστολής, ενώ έπλεε με προορισμό τον νοσοκομειακό σταθμό της Λήμνου. Αν και βελτιωμένο σχεδιαστικά, βυθίστηκε σε 55 λεπτά. Διασώθηκαν 1.300 άτομα, λόγω του κατάλληλου σωστικού εξοπλισμού και της κοντινής απόστασης από τις ακτές της Κέας. Ο Ζακ Υβ Κουστώ ανακάλυψε (1975) το ναυάγιο του «Βρετανικού» σε βάθος 120 μ.

Το γαλλικό υπερωκεάνιο "S/S Burdigala", πρώην "S/S Kaiser Friedrich", είχε επιταχθεί και μετατραπεί σε οπλισμένο μεταγωγικό, μήκους 180 μ. Βυθίστηκε από νάρκη του ίδιου υποβρυχίου μάλλον, μια εβδομάδα νωρίτερα, στις 14 Νοεμβρίου 1916, σε απόσταση μικρότερη από 2,5 μίλια από το ναυάγιο του «Βρετανικού», δυτικά του κόλπου Αγ. Νικολάου.

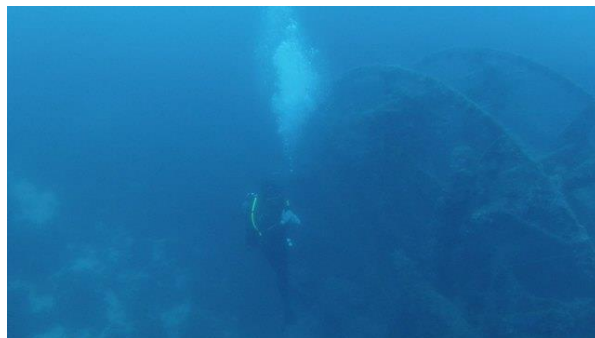
Υπήρξε μόνο ένα θύμα. Το ναυάγιο εντοπίζεται σε βάθος 70 μ. Τον Σεπτέμβριο 2008 η καταδυτική ομάδα Kea Dive Expedition ανέδειξε το ναυάγιο του "S/S Burdigala", που είχε ανακαλύψει ένα χρόνο νωρίτερα με πλευρικό σαρωτή ο επίκουρος καθηγητής του Τμήματος Γεωλογίας Πατρών Δρ. Γιώργος Παπαθεοδώρου.

Σε κοντινή απόσταση και σε βάθος 65 μ., υπάρχει σε οριζόντια θέση με όλο τον εξοπλισμό του, τρικινητήριο μεταγωγικό γερμανικό αεροσκάφος Junkers-52, Β' Παγκοσμίου Πολέμου, από αυτά που έλαβαν μέρος στη Μάχη της Κρήτης (1941) και της Λέρου (1943), το οποίο έκανε αναγκαστική προσθαλάσωση (Σεπτέμβριος 1943).

Το Αιγαίο Πέλαγος κρύβει στα σπλάχνα του την «Οδύσσεια» της ανθρώπινης ιστορίας. Ο τροχός του ατμόπλοιου «Πατρίς» κατέληξε ύστερα από περιπετειώδη διαδρομή στη Σύρο και αποτελεί καύχημα του Κέντρου Τεχνικού Πολιτισμού – Βιομηχανικού Μουσείου Ερμούπολης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Τραυλός Ιωάννης, Κόκκου Αγγελική, Ερμούπολη, Έκδοση Εμπορικής Τραπεζής της Ελλάδος, Αθήνα 1980
- 2) Keadivers@gmail.com
- 3) www.ketepo.gr>2010/10>πατρίς
- 4) alithines.gynaikes/2016/01/15/το-ναυάγιο-του-πατρίς-1868/Παναγιώτης Κουλουμπής
- 5) tetrapolis-keos.gr>houses>istories
- 6) www.koutouzis.gr/navagia-megala.htm
- 7) www.koutouzis.gr/naftilia-atmoploia.htm
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΚΤΟΠΛΟΪΑΣ – ΑΤΜΟΠΛΟΪΑΣ – Koutouzis.gr
- 8) <https://wetklik.gr/> Κώστας Μυλωνάκης, Περιοδικό Γεωδρόμιο, 9 Νοεμβρίου 2013
- 9) <http://pierrekosmidis.blogspot.com>>2013/11>blog-post-11
- 10) <https://www.tanea.gr>>Ζωή & Τέχνες>Πολιτισμός>Ναυάγιο ποταμόπλοιου στην Κέα-ΤΑ ΝΕΑ-taNea.gr
- 11) eJournals.epublishing.ekt.gr/index.php/mnimon/article/viewFile/7976/7779.pdf
- 12) www.koinignomi.gr>2018/07/11 Εγκαίνια έκθεσης «ΠΑΤΡΙΣ» απολεσθέν το 1868, 150 χρόνια
- 13) [el.wikipedia.org/wiki/Ελληνική Ατμοπλοΐα](http://el.wikipedia.org/wiki/Ελληνική_Ατμοπλοΐα)
- 14) [el.wikipedia.org/wiki/ΗΜΗΣ Βρετανικός](http://el.wikipedia.org/wiki/ΗΜΗΣ_Βρετανικός)
- 15) destinationskea.com>tourismos-peripetias/navagia/
- 16) touristorama.com/kea_ta_nauagia_sti_tzia-01520, Τα ναυάγια στη Τζια, 22-04-2012

«Από τον κύλινδρο στον κώδικα και από τη μεγαλογράμματη στη μικρογράμματη γραφή»

Κείμενο: Χρήστου Θανόπουλου

Σε προηγούμενο τεύχος με αφορμή την έκθεση «Χαρτί και Καλαμάρι» του Μιχάλη Καϊρη, στην Δημοτική Βιβλιοθήκη Ερμούπολεως – Σύρου παρακολουθήσαμε την εξέλιξη της γραφής και των μέσων γραφής ανά τους αιώνες, από την βραχογραφία, στον πάπυρο, στην περγαμηνή, στο χαρτί, αλλά και πως από την γραφίδα φτάσαμε στον στυλογράφο διαρκείας.

Η χρήση του παπύρου γενικεύτηκε στα αρχαία κέντρα της Μεσογείου κατά τον 9^ο π.Χ. αιώνα. Οι παλαιότεροι πάπυροι (παπύρινοι κύλινδροι) ανάγονται στον 4^ο και 3^ο π.Χ. αιώνα. Περιλαμβάνουν έγγραφα της καθημερινής ζωής (επιστολές, διαθήκες) και κείμενα της κλασικής φιλολογίας. Η παπυρολογία, η επιστήμη δηλαδή που ασχολείται με την μελέτη και ταξινόμηση των παπύρων, συντελεί στην ανάδειξη της φιλολογίας και της ιστορίας των αρχαίων πολιτισμών της Μεσογείου. Οι μεγαλύτερες συλλογές παπύρων υπάρχουν σε Οξφόρδη, Βρετανικό Μουσείο, Μουσεία Βερολίνου, Καΐρου, Μονάχου, Λειψίας, πανεπιστήμια Η.Π.Α., κ.α. Ελάχιστοι πάπυροι έχουν διασωθεί, διότι συνήθως καταστρέφονται από την υγρασία. Σώθηκαν σε καλή κατάσταση στη στεγνή άμμο (Άνω Μέμφιδα, Φαγιούμ, Οξύρρυγχος, Θήβες, στην Αίγυπτο) ή κάτω από ηφαιστειακά στρώματα (Herculaneum – Ηράκλειο Ν. Ιταλίας, η γειτονική πόλη της Πομπηίας, που θάφτηκε κάτω από τη λάβα του Βεζούβιου). Ο μοναδικός ελληνικός πάπυρος βρέθηκε στο Δερβένι, κοντά στη Θεσσαλονίκη, είναι του 4^{ου} π.Χ. αιώνα και περιλαμβάνει απόσπασμα ορφικού (θρησκευτικού) κειμένου. Τα περισσότερα παπύρινα χειρόγραφα είναι γραμμένα στα ελληνικά, λίγα στα λατινικά και ακόμα λιγότερα στα κοπτικά, αραμαϊκά, αραβικά. Τα αρχαία ελληνικά κείμενα των παπύρων περιλαμβάνουν ωδές του Βακχυλίδη, την «Αθηναίων Πολιτεία» του Αριστοτέλη, τους «Ιχθυευτές» του Σοφοκλή, αποσπάσματα από το έργο της Σαπφώς, του Αλκαίου, του Μενάνδρου, του Πινδάρου κ.α. Το παλαιότερο κείμενο της Καινής Διαθήκης είναι ο πάπυρος Rylands, ένα τμήμα παπύρου διαστάσεων 6Χ8,9 εκ. το οποίο φέρει αποσπάσματα από το κατά Ιωάννη ευαγγέλιο 18:31-33, 18:37-38, γραμμένα στα ελληνικά και στις δύο πλευρές. Αγοράστηκε στην Αίγυπτο το 1920 και χρονολογήθηκε στο 200 μ.Χ. περίπου, δηλαδή μόλις 170 χρόνια μετά τον Χριστό. Ανήκε σε παπύρινο κώδικα και σήμερα εκτίθεται στη Βιβλιοθήκη-Ινστιτούτο Έρευνας Rylands του Πανεπιστημίου του Μάντσεστερ.

Κρίσιμη καμπή στην ιστορία της γραφής υπήρξε η μετάβαση από τον

κύλινδρο ή πάπυρο (volumen) στον κώδικα (codex), δηλαδή το βιβλίο. Οι βιβλιοθήκες της αρχαιότητας είχαν όλα τα κείμενα σε κυλίνδρους παπύρινους ογκώδεις και δύσχρηστους. Η εμφάνιση της περγαμηνής (κατεργασμένου δέρματος) στην Πέργαμο της Μ. Ασίας, κατά την ελληνιστική περίοδο, επί βασιλέως Ευμένη Β' (197 – 158 π.Χ.), έδωσε νέες δυνατότητες και οδηγούσε απευθείας στη δημιουργία (τελευταίο τέταρτο 1^{ου} π.Χ. αιώνα) και εντέλει καθιέρωση του κώδικα, του βιβλίου με τις σελίδες (3^{ος} μ.Χ. αιώνας).

Η χρήση της περγαμηνής γενικεύτηκε τον 4^ο μ.Χ. αιώνα, αντικαθιστώντας σταδιακά τον πάπυρο. Παρέμεινε σε χρήση κυρίως μέχρι τον 13^ο αιώνα, ενώ κατά τον 14^ο και 15^ο αιώνα περιορίστηκε σε ειδικές μόνο περιπτώσεις. Ακριβότερο, ανθεκτικό, λείο υλικό γραφής, μπορούσε να διπλωθεί, κατάλληλο για βιβλία, μπορούσε να γραφτεί και στις δύο πλευρές. Ένα πολύ σημαντικό σύνολο κυλίνδρων από περγαμηνή κυρίως και λίγων παπύρινων, αποτελούν τα «Χειρόγραφα της Νεκράς Θάλασσας ή Κουμράν» (2ος π.Χ. αιώνας - 2ος μ.Χ. αιώνας), τα οποία βρέθηκαν (1947) τυλιγμένα σε λινό ύφασμα μέσα σε κυλινδρικά πήλινα δοχεία, εντός σπηλαίων, γύρω από τα ερείπια κτιριακού συγκροτήματος, που ζούσε εβραϊκή μοναστική κοινότητα. Περιλαμβάνουν 207 χειρόγραφα και μερικές χιλιάδες αποσπάσματα, με την παλαιότερη εβραϊκή Βίβλο και κανόνες λειτουργίας της κοινότητας

Οι Ρωμαίοι τους πρώτους μετά Χριστό αιώνες (2^ο- 4^ο μ.Χ. αιώνα) κατέστησαν εφικτή και αναγκαία την εισαγωγή του κώδικα (βιβλίου), κυρίως για θρησκευτικά κείμενα και λιγότερο για επίσημα κρατικά έγγραφα. Ο κώδικας απευθυνόταν κυρίως σε πλουσίους. Η διάδοση της χριστιανικής θρησκείας ήταν ο κύριος λόγος διάδοσης των κωδίκων. Τον 4^ο μ.Χ. αιώνα συνυπάρχουν ξύλινοι πίνακες (αλειμμένοι με κερί, πάνω στους οποίους έγραφαν, δεμένοι στη μία πλευρά με δακτυλίδια, ώστε να ανοίγουν εύκολα), κύλινδροι παπύρινοι, κώδικες παπύρινοι και περγαμηνοί. Οι κώδικες πλεονεκτούν έναντι των κυλίνδρων, διότι δεν χρειάζονται και τα δύο χέρια για να κρατηθούν, το κείμενο μένει σταθερό, δεν χρειάζεται αποστήθιση η θέση του κειμένου. Σε κάθε σελίδα μπορεί να μπει σελιδοδείκτης. Τα κείμενα στους παπύρους, προς το τέλος της εποχής τους, γράφονταν σε στήλες και σελίδες. Αυτή η πρακτική πέρασε και στους κώδικες. Στους κώδικες είναι γραμμένος ο τίτλος και ο συγγραφέας στην αρχή και στο τέλος του κειμένου. Η περγαμηνή κόβεται σε τετράγωνα ισομεγέθη κομμάτια. Τέσσερα φύλλα (τετράδα) ιδίων διαστάσεων, διπλώνονται στη μέση, δένονται με σχοινάκι στο κέντρο και έτσι προκύπτει ένα μικρό τεύχος, το «περγαμηνό τετράδιο», ο πρώτος δηλαδή κώδικας (βιβλίο), που περιλάμβανε 16 σελίδες, όσες και το σύγχρονο τυπογραφικό φύλλο. Τα τεύχη δένονταν ύστερα σε σχήμα βιβλίου, με εξωτερικό περίβλημα ξύλινων πινακίδων επενδυμένων με δέρμα. Ο κώδικας μπορεί να είναι μικρού μεγέθους και έτσι καθίσταται πιο εύχρηστος. Κυκλοφορεί από χέρι σε χέρι, ακόμα και κρυφά. Γίνεται αρίθμηση στα τεύχη,

π.χ. ΙΑ, ΙΒ, ΙΓ, κ.λπ. ώστε ο βιβλιοδέτης να καθοδηγείται στο δέσιμο. Περίφημος είναι ο κώδικας Μπότιγκερ του κατά Ιωάννη Ευαγγελίου 3^{ου} – 4^{ου} μ.Χ. αιώνα και ο πορφυρός κώδικας Πάτμου – Αγίας Πετρούπολης, εποχής Ιουστινιανού (πορφυρός με χρυσά γράμματα στα ιερά ονόματα).

Ο συγγραφέας έγραφε το πρωτότυπο κείμενο ή υπαγόρευε σε γραμματέα, ενώ η αναπαραγωγή των κειμένων (χειρογράφων) γινόταν από αντιγραφείς. Το χειρόγραφο ήταν το μοναδικό μέσο για τον πολλαπλασιασμό και τη διάδοση λογοτεχνικών και άλλου είδους κειμένων.

Η λέξη βιβλίο υποδηλώνει αρχικά ένα εκτενές κεφάλαιο ενός μεγαλύτερου συγγράμματος, π.χ. το πέμπτο βιβλίο της ιστορίας του Προκοπίου «Υπέρ των πολέμων». Στο Μεσαίωνα, όταν ο κύλινδρος αντικαταστάθηκε από τον κώδικα, δεν υπήρχε ουσιαστικά κανένας λόγος η λέξη «βιβλίο» να χρησιμοποιείται με αυτή τη σημασία, αν και διατηρήθηκε σε ορισμένες περιπτώσεις.

Το χαρτί και η τυπογραφία εφευρέθηκαν στην Κίνα. Το χαρτί έφθασε στην Ευρώπη, ακολουθώντας το δρόμο του μεταξιού. Άρχισε να χρησιμοποιείται στην Ευρώπη κυρίως τον 13^ο αιώνα (Ισπανία 1151, Ιταλία 1255, Γερμανία 1390), ενώ οι χειρόγραφοι κώδικες έδωσαν τη θέση τους στο τυπωμένο βιβλίο τον 15^ο αιώνα (Γουτεμβέργιος 1435).

Από τους μεγαλογράμματους στους μικρογράμματους κώδικες

Οι Έλληνες δεν άλλαξαν τη γραφή τους από την εποχή του Καδμίου αλφάβητου (8^{ος} π.Χ. αιώνας). Ο κύλινδρος με την μεγαλογράμματη γραφή θεωρείται το εγκυρότερο γραπτό κείμενο. Η γραφή γίνεται πιο ελεύθερη σε άλλα καθημερινά κείμενα, όπως π.χ. οι επιστολές. Η κεφαλαιογράμματη γραφή έχει διάφορα στυλ: όρθια, στρογγυλογράμματη, πλάγια. Στη μεγαλογράμματη γραφή των Αττικών επιγραφών κυριαρχούσε η συμμετρία. Υιοθετήθηκε από τους γραφείς των παπύρων και πέρασε έτσι στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Τα γράμματα χαράζονταν πλάι-πλάι, ευδιάκριτα και καθαρά, χωρίς διαστήματα ανάμεσα στις λέξεις. Αυτός ο τρόπος γραφής έχει σημαντικά μειονεκτήματα. Χρειάζοταν πολύς χρόνος για να γραφτεί ένα κείμενο και έπιανε πολύ χώρο, δηλαδή περισσότερη περγαμνή, με επακόλουθο η παραγωγή χειρογράφων να είναι αργή και ακριβή. Στα τέλη του 2^{ου} μ.Χ. αιώνα, διαμορφώθηκε η βιβλική μεγαλογράμματη γραφή, η οποία είναι καλλιγραφική και δημιουργεί την εντύπωση φωτοσκιάσεων, με την εναλλαγή έντονων και λεπτών γραμμών (κώδικες με τη Βίβλο). Κατά τον 3^ο και 4^ο μ.Χ. αιώνα επικράτησε η ελληνική «επισεσυρμένη» μεγαλογράμματη γραφή (κολλητά τα γράμματα, σέρνονται). Κατά τον 6^ο μ.Χ. αιώνα διαμορφώνονται δύο τύποι. Ο τύπος της γραφής των επίσημων εγγράφων που επιστρέφει στη βιβλική μεγαλογράμματη και ο τύπος της καθημερινής ζωής (της ταχείας επικοινωνίας μέσω χειρογράφων επιστολών), η «κοινή επισεσυρμένη», που αναζήτησε έναν τρόπο εύκολης και γρήγορης γραφής. Αυτοί οι δύο τύποι

προετοίμασαν την μικρογράμματη ελληνική γραφή, της οποίας οι ρίζες ανάγονται πριν την εποχή του Χριστού.

Η μορφή των γραμμάτων προσαρμόστηκε στην κίνηση της γραφής, στο "ductus", τη διαδρομή δηλαδή που ακολουθεί το χέρι για να γράψει το γράμμα. Η αλλαγή των μορφών των γραμμάτων συστηματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια των πρώτων αιώνων του Βυζαντίου (6^ο – 9^ο μ.Χ. αιώνα) και στη συνέχεια υιοθετήθηκε ως γραφή των βιβλίων. Όλα σχεδόν τα σωζόμενα ελληνικά βιβλία από τον 4^ο π.Χ. αιώνα έως τις αρχές του 9^{ου} μ.Χ. αιώνα γράφονται στη μεγαλογράμματη γραφή. Η ελληνική μικρογράμματη ή βυζαντινή γραφή τυποποιήθηκε στις αρχές του 9^{ου} μ.Χ. αιώνα και είναι η σημαντικότερη εξελικτική αλλαγή στον τρόπο γραφής. Αναφέρεται και ως «στουδιτική γραφή», από το παλαιότερο μέχρι σήμερα, σωζόμενο χρονολογημένο χειρόγραφο ελληνικής μικρογράμματης γραφής, το τετραβάγγελο Ουσπένσκι (σήμερα βρίσκεται στην Αγ. Πετρούπολη), προερχόμενο από τη Μονή Στουδίου Κωνσταντινούπολης (835) και συγκεκριμένα δημιουργήθηκε από τον μοναχό Νικόλαο τον Κυδωνιέα (από την Κυδωνία, δηλαδή τα σημερινά Χανιά). Το βιβλιογραφικό εργαστήριο της Μονής Στουδίου είναι συντηρητικό και ακολουθεί αυστηρούς κανόνες (κομψά, καλοβαλμένα γράμματα, με ελαφριά κλίση προς τα αριστερά). Το ίδιο κάνουν και τα scriptoria των μονών της Δύσης, σε αντιδιαστολή με τους υπόλοιπους αντιγραφείς που έχουν σχετική ελευθερία και ακολουθούν τη μόδα της εποχής. Η μικρογράμματη γραφή πλεονεκτεί έναντι της μεγαλογράμματης γραφής, διότι τα κείμενα γράφονται σε συντομότερο χρόνο και πίνουν λιγότερο χώρο. Άρα η παραγωγή βιβλίων καθίσταται ταχύτερη και φθηνότερη και τα βιβλία μπορούν να γίνουν κτήμα περισσοτέρων ανθρώπων, με αποτέλεσμα να ανεβαίνει το μορφωτικό τους επίπεδο. Η αντιγραφική δραστηριότητα συνεχίζεται και στη μεταβυζαντινή εποχή. Άλλωστε από τον 15^ο αιώνα συνυπάρχει το χειρόγραφο και το έντυπο. Η διάδοση της μικρογράμματης γραφής αντικατοπτρίζει την αναγέννηση των ελληνικών γραμμάτων. Η μικρογράμματη γραφή συνδυάζεται και συνυπάρχει με την μεγαλογράμματη, η οποία παραμένει ως στοιχείο έμφασης στους τίτλους, στα αρχιγράμματα □ και ενίοτε μέσα στο κείμενο. Επιπλέον επειδή η αντιγραφή δεν ήταν μια μηχανική διαδικασία, αλλά συνοδευόταν από μελέτη και σύγκριση με άλλα χειρόγραφα, άρχισαν να γίνονται διορθώσεις και σχόλια στα παλιά κείμενα και έτσι γεννήθηκε η επιστήμη της Φιλολογίας. Το κυρίως κείμενο γράφεται στη μικρογράμματη γραφή, ενώ οι σημειώσεις, επεξηγήσεις γράφονται περιμετρικά του κυρίως κειμένου, είτε στη μικρογράμματη, είτε στη μεγαλογράμματη γραφή.

Πολύ λίγα χειρόγραφα που περιέχουν έργα της βυζαντινής λογοτεχνίας χρονολογούνται πριν τον 9^ο αιώνα. Η καθιέρωση της μικρογράμματης γραφής οδήγησε σε αυξημένη παραγωγή χειρογράφων τόσο αρχαίων, όσο και βυζαντινών κειμένων. Η Παλαιογραφία, ως κλάδος των βυζαντινών

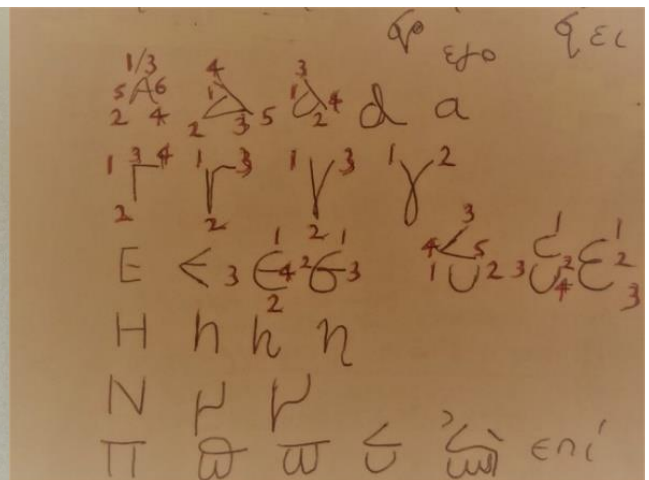
σπουδών, είναι η επιστήμη που ασχολείται με τον τρόπο ανάγνωσης των χειρογράφων, τη χρονολόγηση και την απόδοση τους σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές, γραφείς ή βιβλιογραφικά εργαστήρια. Στις μοναστηριακές βιβλιοθήκες των είκοσι μονών του Αγίου Όρους, του Πρωτάτου και των σκητών, διασώζονται 14.500 τόμοι (χειρόγραφα και έντυπα) βασικών θεολογικών και λειτουργικών βιβλίων. Πολλές αποστολές έφθασαν από τη Δύση στο Άγιο Όρος, με σκοπό την απόκτηση βυζαντινών βιβλίων είτε με δόλο, είτε με εξαγορά. Κάποια βιβλία καταστράφηκαν λόγω πυρκαγιών. Γι' αυτό σε πολλές περιπτώσεις τα βιβλία και οι βιβλιοθήκες μεταφέρθηκαν από το νάρθηκα (χώρο κατηχουμένων) σε πύργους, όπως στη Μονή Βατοπαιδίου, για να είναι ασφαλείς από τη φωτιά, τα έντομα και τους κλέφτες. Πολλά βιβλία παραχωρήθηκαν σε βιβλιοθήκες της Οξφόρδης έναντι οικονομικών ανταλλαγμάτων, όταν οι μονές είχαν περιπέσει σε δεινή οικονομική κατάσταση.

Το έντυπο βιβλίο είναι η δεύτερη επανάσταση μετά την εισαγωγή της μικρογράμματος ελληνικής γραφής, η οποία εισάγει σταδιακά το βιβλίο σε κάθε σπίτι. Στη μεταβυζαντινή εποχή τυπογραφεία της Δύσης δημιούργησαν στοιχεία για το ελληνικό αλφάβητο βασισμένα στη μικρογράμματος γραφή του 9ου αιώνα και στη μεγαλογράμματος γραφή. Πάνω σε αυτές τις γραμματοσειρές βασίστηκε το σύγχρονο ελληνικό αλφάβητο.

Βιβλιογραφία

- *Δημοτική Βιβλιοθήκη Ερμούπολεως, Διαρκής Έκθεση Χαρτί και Καλαμάρι, Τα εργαλεία της γραφής και η γραπτή επικοινωνία, Μιχάλης Καΐρης*
- *Διαλέξεις για το κοινό του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, Αθήνα 2019*
- *Καραμολέγκου Ελένη, Η ρωμαϊκή περίοδος, συνάντηση της ρωμαϊκής παράδοσης με το ελληνικό πνεύμα, Η Καθημερινή, Ένθετο επτά ημέρες, Η βιβλιοθήκη διαμέσου των αιώνων, Κυριακή 24 Νοεμβρίου 1996, Αθήνα*
- *νέα εγκυκλοπαιδεία, λήμμα κώδικας, τόμος 13, Κοινωνία – Κώδικας, Εκδόσεις Μαλλιάρης – Παιδεία, Πήγασος Εκδοτική Α.Ε., Θεσσαλονίκη 2006*
- *νέα εγκυκλοπαιδεία, λήμμα πάπυρος, τόμος 20, Πανδίωνας – Πιλαλίστρα, Εκδόσεις Μαλλιάρης – Παιδεία, Πήγασος Εκδοτική Α.Ε., Θεσσαλονίκη 2006*
- *byzantiumtoday.wordpress.com/2014/04/26/ένα-βήμα-με-τεράστιες-συνέπειες-η-αλλαγή-της-γραφής*
- https://el.wikipedia.org/wiki/Ελληνική_μικρογράμματος_γραφή
- <https://ellinikihistoria.wordpress.com/2019/03/02/ή-μικρογράμματος-γραφή/>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Rylands_Library_Papyrus_P52-wikipedia
- www.library.manchester.ac.uk St. John Fragment (The University of Manchester)
- *Miriam Feinberg-Vamosh, Η καθημερινή ζωή την εποχή του Χριστού, Ελληνική Βιβλική Εταιρεία, Αθήνα 2002*
- *Jan Olof Rosenqvist, Η Βυζαντινή λογοτεχνία από τον 6ο αιώνα ως την Άλωση της Κωνσταντινούπολης, Μετάφραση Ιωάννης Βάσσης, Εκδόσεις Κανάκη, Αθήνα 2006*

- Xu Yanhao, *Picture collection of China's Ancient Machinery*, China Science and Technology Museum, Popular Science Press, Beijing 2012

6ος αιώνας	7ος αιώνας	8ος αιώνας	820/840
αααααααα	αααααααα	αααααααα	αα
ββββββββ	ββββββββ	ββββββββ	ββ
γγγγγγγγ	γγγγγγγγ	γγγγγγγγ	γγ
δδδδδδδδ	δδδδδδδδ	δδδδδδδδ	δδ
εεεεεεεε	εεεεεεεε	εεεεεεεε	εε
ζζζζζζζζ	ζζζζζζζζ	ζζζζζζζζ	ζζ
ηηηηηηηη	ηηηηηηηη	ηηηηηηηη	ηη
θθθθθθθθ	θθθθθθθθ	θθθθθθθθ	θθ
ιιιιιιιι	ιιιιιιιι	ιιιιιιιι	ιι
κκκκκκκκ	κκκκκκκκ	κκκκκκκκ	κκ
λλλλλλλλ	λλλλλλλλ	λλλλλλλλ	λλ
μμμμμμμμ	μμμμμμμμ	μμμμμμμμ	μμ
νννννννν	νννννννν	νννννννν	νν
ξξξξξξξξ	ξξξξξξξξ	ξξξξξξξξ	ξξ

ΔΙΔΥΜΕΣ ΟΙΚΙΕΣ ΜΟΥΜΤΖΗ - ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Κείμενο – φωτογραφίες Χρήστου Θανόπουλου

Η Πλατεία Τσιροπινά είναι μια από τις ωραιότερες πλατείες της Ερμούπολης, στη μοναδική συνοικία Βαπόρια. Περιβάλλεται από εξαιρετικά νεοκλασικά κτίρια, με άμεση γειτνίαση προς τη θάλασσα. Στην πλατεία καταλήγουν οι οδοί Σουρή και Καλομενοπούλου, ενώ ξεκινά η ελαφρώς ανηφορική οδός Απόλλωνος και στο βάθος ξεχωρίζει το καμpanariό με το ρολόι του επιβλητικού ναού του Αγ. Νικολάου. Επί της πλατείας βρίσκονται εκτός των άλλων, οι δίδυμες οικίες Μουμτζή – Αποστόλου.

Η πλατεία διανοίχτηκε το 1880, το όνομα όμως του δημάρχου το πήρε αργότερα. Η έπαυλη του Κωνσταντίνου Τσιροπινά (αρχικά Εμμ. Σαλούστρου) βρίσκεται επίσης επί της πλατείας (η πρώην Νομαρχία Κυκλάδων και νυν Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου). Η περιοχή ανήκε στον Θεσσαλό έμπορο Νικόλαο Μεταξά (1796-1855), από τους πρώτους οικιστές. Ο Κωνσταντίνος Τσιροπινάς (1845-1914), γιός του Χίου εμπόρου Αντωνίου Τσιροπινά και της Ζηνοβίας Παρπαριά, ήταν ένας από τους ιδιοκτήτες του Νεωρίου, τραπεζίτης, εφοπλιστής και δήμαρχος (1887-1895). Παντρεύτηκε (1875) την Καλλιόπη Εμμ. Σαλούστρου και διαδέχτηκε τον πεθερό του στο βυρσοδεψείο, το οποίο ιδρύθηκε το 1839 και έκλεισε το 1937. Βρισκόταν εκεί που είναι σήμερα τα ιατρεία του ΙΚΑ, σε μικρή απόσταση από το πρώτο βυρσοδεψείο της Ερμούπολης, που είχε ιδρύσει ο Χ' Φραγκούλης Καλουτάς τη δεκαετία του 1820. Οι δύο γιοί του Κ. Τσιροπινά, Αντώνιος και Εμμανουήλ συνέχισαν τις επιχειρήσεις του. Οι δύο κόρες του Μαρία και Ζεννή, παντρεύτηκαν αντίστοιχα τους τραπεζίτες Εμμανουήλ Λαδόπουλο και Θεμιστοκλή Αράγκη.

Το 1989 τοποθετήθηκε στο κέντρο της πλατείας η προτομή του στρατιωτικού Σπύρου Μουστακλή (1926-1986), αγωνιστή κατά της Χούντας, ο οποίος υπηρέτησε στην Ερμούπολη ως αξιωματικός. Την προτομή φιλοτέχνησε ο γλύπτης Άγγελος Βλάσης. Ο Σπύρος Μουστακλής έλαβε μέρος στην Εθνική Αντίσταση (οργάνωση ΕΟΕΑ – ΕΔΕΣ του Ναπολέοντα Ζέρβα), σε μάχες εναντίον ιταλικών και γερμανικών κατοχικών δυνάμεων, συμμετείχε στον εμφύλιο πόλεμο ως ανθυπολοχαγός, στον πόλεμο της Κορέας ως υπολοχαγός και στο Κίνημα του Ναυτικού κατά της Χούντας ως ταγματάρχης. Το κίνημα προέβλεπε την εγκατάσταση Εθνικής Κυβέρνησης στη Σύρο. Μετά την προδοσία του κινήματος συνελήφθη, βασανίστηκε απάνθρωπα στο ΕΑΤ-ΕΣΑ επί 47 μέρες (1973), με αποτέλεσμα να μείνει παράλυτος. Περπάτησε αλλά δεν μπόρεσε να ξαναμιλήσει, μέχρι τον πρόωρο θάνατο του, σε ηλικία 60 ετών. Κηδεύτηκε με τιμές ήρωα, στη γενέτειρα του Μεσολόγγι. Ο «Δρόμος

Ειρήνης», εμπνεύσεως της Κυπρίας εκπαιδευτικού Σκεύης Λακαταμίτου, που διοργανώνουν το 1^ο Γυμνάσιο Σύρου και η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, στα πλαίσια των σχολικών εκδηλώσεων για το Πολυτεχνείο και την εισβολή του Αττίλα στην Κύπρο, τερματίζει στην Πλατεία Τσιροπινά, γίνεται τρισάγιο, κατάθεση στεφάνων στην προτομή του Σπύρου Μουστακλή, ενώ ακολουθούν στο κτίριο της Περιφέρειας χαιρετισμοί, τραγούδια και ποιήματα από τους μαθητές του 1^{ου} Γυμνασίου. Το όνομα του ήρωα Σπύρου Μουστακλή, δόθηκε σε πλατεία στα Ψαριανά, σε στρατόπεδο στο Μεσολόγγι, σε οδούς ελληνικών πόλεων και είναι πλέον διαχρονικό σύμβολο της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ειρήνης.

Οι δίδυμες οικίες Μουμτζή – Αποστόλου κτίστηκαν το 1887-1888 από τον εργολάβο Χατζηγεώργιο Γρέκα, για τους συνιδιοκτήτες του οικοπέδου, τον βιομήχανο Αλέξανδρο Δ. Αποστόλου και τον Χιώτη τοκιστή Ιωάννη Μουμτζή (μουμτζής, ο κηροποιός στα τουρκικά).

Ο Δημήτριος Αποστόλου, υφαντής από τη Θεσσαλία, αγόρασε οικόπεδο στο λιμάνι από το ναυπηγό Νικόλαο Παγίδα. Είχε πέντε γιούς, οι οποίοι συνέστησαν εταιρεία. Το εργοστάσιο των Αδελφών Δ. Αποστόλου καταλάμβανε το τετράγωνο Φολεγάνδρου, Θερμοπυλών, Αφροδίτης, Ακτής Στρατάρχη Παπάγου και περιλάμβανε αλευρόμυλο (1883-1884), σιδηρουργείο, μηχανουργείο και την οικία του Ιωάννη Δ. Αποστόλου. Οι αδελφοί Αποστόλου πτώχευσαν το 1892 και το εργοστάσιο αγόρασε σε πλειστηριασμό ο Δ. Βαφιαδάκης. Το ξενοδοχείο "Esperance", με πρόσοψη στο λιμάνι, είναι πρόσφατο οικοδόμημα.

Οι όψεις των δίδυμων κτιρίων είναι πανομοιότυπες, με αδρά λαξευμένα μαρμάρινα στοιχεία, τοίχους σοβατισμένους και χρωματισμένους. Ξεχωρίζει η οικία Μουμτζή στα δεξιά, κυρίως λόγω του αξιόλογου εσωτερικού διακόσμου. Στους εξώστες επί της πλατείας υπάρχουν χυτές σιδεριές, σύμφωνα με τη μόδα της εποχής, ενώ σφυρήλατες κλασικές υπάρχουν στους εξώστες των πλαγίων όψεων. Ο εισερχόμενος στην οικία Μουμτζή, στον διάδρομο αντικρίζει δεξιά και αριστερά από έναν ζωγραφιστό αμφορέα με πολύχρωμα λουλούδια, σε κόγχη. Φυτικά μοτίβα στολίζουν την οροφή του διαδρόμου. Στο τέλος του διαδρόμου υπάρχει εσωτερική υπέροχη ξυλόγλυπτη θύρα με αδιαφανές κρύσταλλο. Στο ισόγειο υπάρχουν τρία δωμάτια. Αριστερά του χώρου υποδοχής υπάρχει ένα δωμάτιο (γραφείο σήμερα), ενώ δεξιά είναι η κουζίνα με το χαρακτηριστικό τζάκι και το σαλόνι-γραφείο του διευθυντή, με εξώστη προς την πλατεία. Από τον χώρο υποδοχής ανεβαίνει κανείς με επιμελημένη ξύλινη κλίμακα στον 1^ο όροφο και από εκεί στο δώμα της ταρατσας. Υπάρχουν χρωματιστά βιτρώ, πάνω από τις θύρες των δωματίων του ισόγειου. Σε οροφोगραφία δωματίου του 1^{ου} ορόφου υπάρχουν διακοσμητικά φυτικά μοτίβα, ανθέμια και 4 μικροί πίνακες με ισάριθμα μικρά παιδιά-ερωτιδείς σε εξοχικό τοπίο, που συμβολίζουν τις καλές τέχνες

(γλυπτική, ζωγραφική, μουσική, ρητορική). Το κτίριο σήμερα είναι η έδρα της Αναπτυξιακής Εταιρείας Κυκλάδων Α.Ε. – Αναπτυξιακής Ανώνυμης Εταιρείας Ο.Τ.Α. (ιδρύθηκε το 1994), υπάγεται στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και στη Γενική Γραμματεία Αγροτικής Πολιτικής και Διαχείρισης Κοινοτικών Πόρων. Σκοπός της είναι η προώθηση της επιχειρηματικότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης, σε συνεργασία με πολίτες, επιχειρήσεις, φορείς, της ευρύτερης περιοχής των Κυκλάδων, συμμετέχοντας σε προγράμματα (LEADER) ή εφαρμογές σχετικών πολιτικών εντός και εκτός Ελλάδος.

Η οικία Μουμτζή είναι διάσημη για τον εκπληκτικό διάκοσμο στο γωνιακό δωμάτιο του ισογείου-σαλόνι, σήμερα γραφείο του διευθυντή της Αναπτυξιακής Εταιρείας Κυκλάδων Α.Ε. Ο διάκοσμος αναπαριστά ξύλινο κιόσκι στην εξοχή (περίτεχνος ξύλινος σκελετός με αναρριχώμενα φυτά, λουλούδια, πουλιά, δένδρα και κορίτσι πίσω από ξύλινο φράκτη). Πιθανολογείται ότι η οικογένεια είχε ένα κορίτσι που δεν επιτρεπόταν να παίζει με τα άλλα παιδιά και απεικονίζεται στην τοιχογραφία. Αυτό το δωμάτιο δεν έχει τίποτα να ζηλέψει από μια αίθουσα ευρωπαϊκού ανακτόρου. Αξίζει να το επισκεφθούν όλοι και να το θαυμάσουν.

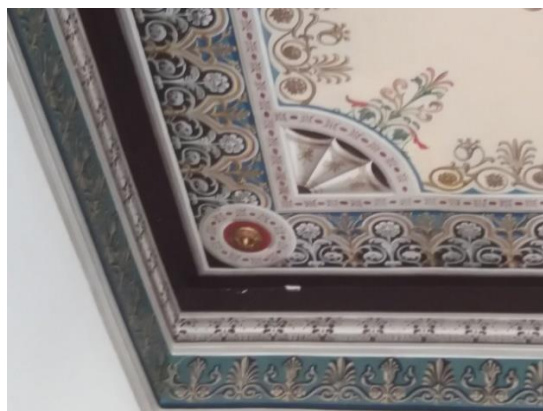
Στο αριστερό κτίριο (οικία Αλεξάνδρου Δ. Αποστόλου), το ισόγειο χρησιμοποιείται ως γραφείο του δικηγόρου κ. Δημητρίου Συκουτρή, με θαυμάσιες οροφोगραφίες σε δύο δωμάτια, ενώ ο πρώτος όροφος είναι κατοικία.

Ευχαριστούμε θερμά την κ. Κ. Τσαγκαράκη και τον κ. Κ. Βολτή από την Αναπτυξιακή Εταιρεία Κυκλάδων Α.Ε. για τη φιλοξενία τους. Ευχαριστίες πολλές και στον δικηγόρο κ. Δ. Συκουτρή για τις πληροφορίες που μας έδωσε.

Η Γ' τάξη του 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ερμούπολης, υπό την επίβλεψη των εκπαιδευτικών κ. κ. Αποστολίδου Ελισάβετ και Γαραντζιώτη Ιωάννη υλοποίησαν εντός του 2018 το εμπνευσμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Οι Ουρανοί της Ερμούπολης», με την ευγενή χορηγία του «Κοινωφελούς Ιδρύματος Ιωάννη Σ. Λάτση». Μαθητές και εκπαιδευτικοί επισκέφθηκαν το δημαρχείο και τα σημαντικότερα νεοκλασικά κτίρια, όπως τα μέγαρα Βελισσαρόπουλου, Ανδρουλή, Μουμτζή, κ.α. Τα παιδιά γνώρισαν την ιστορία τους, παρατήρησαν προσεκτικά τις υπέροχες τοιχογραφίες-οροφोगραφίες, ευαισθητοποιήθηκαν στην διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου τους και έγιναν οι νέοι «μικροί ξεναγοί» της Ερμούπολης. Εκδόθηκε καλαίσθητο σχολικό λεύκωμα με τον τίτλο «Οι Ουρανοί της Ερμούπολης», με φωτογραφίες τοιχογραφιών, το οποίο παρουσιάστηκε στην Παιδική Βιβλιοθήκη Ερμούπολης την 24^η Μαΐου 2018. Το λεύκωμα και οι ζωγραφιές τοιχογραφιών των μαθητών απετέλεσαν τη βάση θερινού εκπαιδευτικού προγράμματος που αγκάλιασε όλο το νησί. Συγχαρητήρια σε όλους! Τα παιδιά είναι το μέλλον της πατρίδας μας!

Βιβλιογραφία

- Αγριαντώνη Χριστίνα, Φενερλή Αγγελική, Ερμούπολη - Σύρος, Ιστορικό Οδοιπορικό, Δ.Ε.Α.Ε., εκδόσεις ΟΛΚΟΣ, Αθήνα 2000
- Οι Ουρανοί της Ερμούπολης, Γ' τάξη 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ερμούπολης, σχολικό λεύκωμα, Ερμούπολη 2018
- Ορφανός Βασίλης, Τουρκικά δάνεια στα ελληνικά της Κρήτης, εκδόσεις Propylaeum, Heidelberg University Library 2020
- Χαραλάμπους Λίτσα, Πάντα θα ζει ακόμη και μέσα από τη θλιβερή λήθη του σήμερα, Ευγενώς – Αγενώς, Ο ΛΟΓΟΣ των Κυκλάδων, 14 Νοεμβρίου 2019, Αρ. φύλλου: 648 - Έτος 13^ο
- el.wikipedia.org/wiki/Σπύρος-Μουστακλής
- e-cyclades.gr/about-us/
- ead.gr>item>Cyclades-org
- latsis-foundation.org/amea/ell/grants/oi-ouranoi-tis-ermoupolis
- syros-agenda.gr/parousiasi-lefkوماتos-oi-ouranoi-tis-ermoupolis

«Ο Αγώνας Ανεξαρτησίας της Ελλάδος απαρχές, πρωταγωνιστές, σημαντικά γεγονότα»

Κείμενο, φωτογραφίες: Χρήστου Θανόπουλου

Φέτος συμπληρώνονται διακόσια χρόνια από την Επανάσταση του 1821. Με εθνική ανάταση γιορτάζουμε την Ανάσταση του Γένους. Τιμάμε τους ήρωες, συγκλονισμένοι από την τιπάνια προσπάθεια τους, μόνοι εναντίον όλων. Νιώθουμε αμήχανοι και πολύ μικροί μπροστά τους. Δεν είναι επέτειος πανηγυρισμών και εφησυχασμού, αλλά ενδοσκόπησης και εγρήγορσης. Διαφορετική η Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα, διαφορετικές οι συνθήκες σήμερα. Όλα τα γεγονότα που κρίνονται εκ των υστέρων, πρέπει να εξετάζονται εντός του συγκεκριμένου ιστορικού πλαισίου κάθε εποχής.

Η ελληνική φυλή κατατρύχεται από ελαττώματα και αντιφάσεις, που την οδήγησαν ύστερα από περιόδους μεγαλουργίας στην αυτοκαταστροφή. Ο εξαετής Αγώνας της Ανεξαρτησίας (1821–1827), περιλάμβανε δύο ολέθριους εμφυλίους πολέμους, που αφορούσαν τη διανομή της εξουσίας στο υπό ίδρυση ελληνικό κράτος! Αιτίες πολλές, όπως η διχόνοια, η αρχομανία, οι προσωπικές διαφορές και φιλοδοξίες, ο στενός τοπικισμός (Πελοποννήσιοι εναντίον Ρουμελιωτών, Πελοποννήσιοι πρόκριτοι εναντίον Πελοποννησίων προκρίτων), οι αντιθέσεις στρατιωτικών – πολιτικών – προκρίτων (Κολοκοτρώνης, Ανδρούτσος εναντίον Μαυροκορδάτου, Κωλέττη, Ζαΐμηδων, Λόντων, κ.α.), Φαναριωτών, εμπόρων, κλήρου, λαού, ο φατριασμός σε αγγλικό κόμμα (Μαυροκορδάτος, Λόντος, Ζαΐμης, Κολοκοτρώνης), σε ρωσικό (Υψηλάντης), σε γαλλικό (Κωλέττης). Βεβαίως και άλλες επαναστάσεις κατέληξαν σε εμφύλιο πόλεμο, όπως ο Αμερικανικός πόλεμος Ανεξαρτησίας και η Γαλλική Επανάσταση.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Η εξέγερση είχε καθαρά εθνικοαπελευθερωτικό χαρακτήρα, που απέρρεε από τον πόθο των Ελλήνων για πολιτική και θρησκευτική ελευθερία. Στρεφόταν εναντίον αλλοεθνούς και αλλόθρησκου κατακτητή, ο οποίος επί τέσσερις αιώνες του επέβαλε βίαιους εξισλαμισμούς, παιδομαζώματα (ο φόρος αίματος που τροφοδοτούσε το σώμα των γενιτσάρων), δυσβάστακτη φορολόγηση, καθημερινές αυθαιρεσίες, ταπεινώσεις και εξευτελισμούς. Ο κεφαλικός φόρος (χαράτσι) αποδιδόταν από κάθε μη μουσουλμάνο υπήκοο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, για να έχει το δικαίωμα να ζει. Η απόδειξη του φοροεισπράκτορα έγραφε: «Ο φέρων το παρόν έχει την άδεια να φέρει επί ένα έτος την κεφαλή επί των ώμων του». Ο φόνος χριστιανού δε λογιζόταν ως έγκλημα. Δύο ψευδομάρτυρες αρκούσαν για την θανάτωση Έλληνα που δήθεν έβρισε το

Ισλάμ. Ο χριστιανός που αλλαξοπιστούσε γινόταν από ραγιάς (δούλος), αφέντης και αγάς. Ήταν παραδειγματική η τιμωρία των στασιαστών με απαγχονισμό, αποκεφαλισμό ή ανασκολοπισμό. Οι γυναίκες κατέληγαν στα χαρέμια ή τα σκλαβοπάζαρα. Τα παιδιά γινόντουσαν μουσουλμάνοι και γενίτσαροι. Ο Γιάννης Κορδάτος επιχείρησε να παρουσιάσει την Επανάσταση ως κοινωνική εξέγερση και εν μέρει ταξική, όμως η τότε αστική τάξη ήταν πολύ μικρή.

ΣΥΝΕΚΤΙΚΟΣ ΚΡΙΚΟΣ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Κοινή συνισταμένη όλων αυτών που πολέμησαν για την ελευθερία ήταν η ελληνική συνείδηση, η χριστιανική θρησκεία και η ελληνική γλώσσα, είτε ήταν δίγλωσσοι Σουλιώτες, Αρβανίτες, Βλάχοι, Σλάβοι, είτε όχι. Όταν ο Αυστριακός Ιάκωβος – Φίλιππος Φαλμεράγιερ είπε: «Ουδεμία σταγόνα ελληνικού αίματος κυλάει στις φλέβες των Ελλήνων», ο ιστορικός Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος (1815–1891) αντέτεινε: «Ε, καί; Το αίμα δεν μιλάει, η γλώσσα μιλάει και η γλώσσα είναι ελληνική». Είναι η γλώσσα των Ευαγγελίων, που κυριαρχούσε στον Ελληνιστικό κόσμο. Ο Κ. Παπαρρηγόπουλος είναι ο δημιουργός της νεοελληνικής ταυτότητας μας, ο υποστηρικτής της ενιαίας ελληνικής ιστορίας, από την αρχαιότητα μέχρι τις μέρες μας.

Πολλοί οπλαρχηγοί και πολεμιστές ήταν Αρβανίτες, όπως ο Οδυσσέας Ανδρούτσος, οι Σουλιώτες, όπως οι Μάρκος Μπότσαρης, Κίτσος Τζαβέλλας, οι Υδραίοι, κ.α. Οι Αρβανίτες είναι εθνολογικό κράμα Ελλήνων (Ηπειρωτών)-Ιλλυριών, με το πρώτο στοιχείο να είναι το επικρατούν συστατικό, αλλά το δεύτερο να έχει επιβάλλει τη γλώσσα του, προερχόμενοι από την κάτω από τον Γενούσο ποταμό Αλβανία, Ήταν δίγλωσσοι, είχαν εγκατασταθεί στην Ελλάδα από τον 14^ο αιώνα (Αττικοβοιωτία, Μεγαρίδα, Άνδρο, Σπέτσες, Ύδρα, Ψαρά, Πελοπόννησο, Αιτωλία, νότιο Εύβοια, Ήπειρο, Θεσσαλία,) , γενετικά-ανθρωπολογικά όμοιοι με τους Έλληνες, είχαν ελληνική συνείδηση. Αν και αποτελούσαν μόλις το 20-25% του πληθυσμού, αποτελούσαν ισχυρή ομάδα κρούσης της Επανάστασης. Όμως ούτε η γλώσσα, ούτε η θρησκεία χαρακτηρίζουν από μόνα τους ένα λαό. Άλλωστε η αλβανική γλώσσα είχε καθιερωθεί ως καθομιλουμένη γλώσσα (*lingua franca*) των οθωμανικών ατάκτων στρατευμάτων στην Ευρώπη (που περιλάμβαναν Σλάβους, Βούλγαρους, Ρουμάνους, Αλβανούς, κ.α.) και της άρχουσας μουσουλμανικής τάξης της νότιας Ελλάδος, (μουσουλμάνοι Αλβανοί ή Τουρκαλβανοί), πράγμα που έδινε πλεονέκτημα σε όποιον τη μιλούσε και απέφευγε τις τουρκικές διώξεις.

ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ, ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ (1821 – 1827)

1821 Εκστρατεία Χουρσίτ Πασά κατά του Αλή Πασά των Ιωαννίνων (5/1), επανάσταση στην Μολδαβία (16/2) και Βλαχία (19/3), παράδοση Καλαβρύτων (21/3), εξέγερση στην Πάτρα, απελευθέρωση Καλαμάτας (23/3), Επανάσταση στη Φθιώτιδα (24/3), Μάχη Αλαμάνας – θάνατος Αθανασίου Διάκου (23/4), νικηφόρα μάχη στο Βαλτέτσι (12/5), ίδρυση Πελοποννησιακής Γερουσίας στις Καλτεζές (26/5), Μάχη στο Δραγατσάνι, καταστροφή Ιερού Λόχου, υποχώρηση επανάστασης στη Μολδοβλαχία (7/6), πρώτες φιλελληνικές επιτροπές σε Γερμανία – Ελβετία (Αύγουστος), άλωση Τριπολιτσάς (23/9), Α' Εθνοσυνέλευση Επιδαύρου (20/12).

1822 Κατάληψη από Έλληνες Ακροκορίνθου (14/1), Καταστροφή Χίου, (Απρίλιος), Κατάληψη Ακρόπολης από Έλληνες (10/6), Πανωλεθρία Δράμαλη στα Δερβενάκια (26/7), συνέδριο Ιεράς Συμμαχίας στη Βερόνα (8/10), πρώτη πολιορκία Μεσολογγίου (Οκτώβριος), παράδοση Ναυπλίου στους Έλληνες (3/12).

1823 Β' Εθνοσυνέλευση Άστρους, αναθεωρεί το Σύνταγμα της Επιδαύρου (29/3), πρώτη διπλωματική νίκη-αναγνώριση θαλασσίου αποκλεισμού Ελλήνων από φιλέλληνα Άγγλο Υπουργό Εξωτερικών Γεώργιο Κάνινγκ (25 Μαρτίου), θάνατος Μάρκου Μπότσαρη στο Κεφαλόβρυσο (9/8), αποβίβαση Βύρωνα στην Κεφαλονιά, ίδρυση φιλελληνικών επιτροπών σε Αγγλία, Γαλλία, αναγγελία χορήγησης πρώτου αγγλικού δανείου (30/11), «Ύμνος εις την Ελευθερίαν» Διονυσίου Σολωμού.

1824 Πρώτος εμφύλιος πόλεμος (9/3 – 22/5), Καταστροφή Κάσου (27/5) και Ψαρών (22/6) από τουρκικό στόλο, νίκες ελληνικού στόλου σε Μυκάλη (4/8), Κω και Αλικαρνασσό (24/8), κόλπο του Γέροντα (29/8), Δαρδανέλλια (10/9). Δεύτερος εμφύλιος πόλεμος (Νοέμβριος), Ρουμελιώτες οπλαρχηγοί εισβάλλουν στην Πελοπόννησο (23/11).

1825 Αντιπροσωπεία εκ μέρους της ελληνικής κυβερνήσεως ζητά επισήμως από τον Κάνινγκ την αγγλική προστασία, Κολοκοτρωναίοι και Δηλιγιανναίοι εκτοπίζονται στην Ύδρα (6/2), εισβολή αιγυπτιακών στρατευμάτων με επικεφαλής τον Ιμπραήμ Πασά στην Πελοπόννησο (11/2), σύλληψη Οδυσσέα Ανδρούτσου από οπαδούς του Μαυροκορδάτου (17/3), ήττα από Αιγυπτίους στη μάχη στο Κρεμμύδι (7/4/), έξοδος του «Άρη» (26/4), δεύτερη πολιορκία Μεσολογγίου (15/4), θάνατος Παπαφλέσσα στο Μανιάκι (20/5), δολοφονία Οδυσσέα Ανδρούτσου στην Ακρόπολη (5/6), προέλαση Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο (Οκτώβριος).

1826 Συνέχιση σφοδρής πολιορκίας Μεσολογγίου (Ιανουάριος-Απρίλιος), ηρωική έξοδος Μεσολογγίου (10/4), προέλαση στρατευμάτων Κιουταχή στην Ανατολική Στερεά (3/8), νίκη Καραϊσκάκη στην Αράχοβα (18/11).

1827 Θάνατος Καραϊσκάκη στη Μάχη του Φαλήρου (23/4), πανωλεθρία στη Μάχη Αναλάτου (24/4), κατάληψη Ακρόπολης από

Κιουταχή (24/5), Γρίβας και Κολοκοτρωναίοι μάχονται στο Ναύπλιο (30/5), Διάσπαση πενταμελούς Ιεράς Συμμαχίας από Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία, Συνθήκη Λονδίνου, υπαγόρευση σκληρών όρων στην Τουρκία, έναρξη ανάμειξης Μεγάλων Δυνάμεων στην ελληνική Επανάσταση (6/7), Ναυμαχία Ναβαρίνου, καταστροφή τουρκο – αιγυπτιακού στόλου, προάγγελος ελληνικής ανεξαρτησίας (8/10).

ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Από τις αρχές του 18^{ου} αιώνα συζητιόταν το ενδεχόμενο απελευθερωτικής εξέγερσης υποκινημένης από μυστική εταιρεία, όπως οι προεπαναστατικές: Ελληνική Εταιρεία ή Ελληνόγλωσσον Ξενοδοχείον, Φιλόμουσος Εταιρεία, ελληνική Νομαρχία, κ.α. Ο Ρήγας Βελεστινλής, στα τέλη του 18^{ου} αιώνα, καλούσε τους λαούς της Βαλκανικής να επαναστατήσουν κατά των Οθωμανών, με επικεφαλής τους Έλληνες. Μιούσε Έλληνες εμπόρους της Βιέννης στην Ιδέα της Απελευθέρωσης του Γένους. Ο Ρήγας Φεραίος και οι σύντροφοι του συνελήφθησαν και εκτελέστηκαν στο Βελιγράδι (1798).

Ο Αδαμάντιος Κοραής και ο Ιωάννης Καποδίστριας συμφωνούσαν ότι για να κερδηθεί η ελευθερία, θα έπρεπε πρώτα οι Έλληνες να μορφωθούν. Τελικά μόνο η Φιλική Εταιρεία από όλες τις προεπαναστατικές πατριωτικές εταιρείες κατόρθωσε να λειτουργήσει αποτελεσματικά. Ιδρύθηκε στην Οδησό (1814), από τρεις μικρεμπόρους, τους: Νικόλαο Σκουφά, Αθανάσιο Τσακάλωφ και Εμμανουήλ Ξάνθο. Αρχηγός («Γενικός Επίτροπος της Αρχής») μετά την άρνηση του Καποδίστρια, τοποθετήθηκε (12/4/1820) ο πρίγκιπας – στρατηγός Αλέξανδρος Υψηλάντης (1792–1828). Μαζί με τον Παπαφλέσσα και τον Γεώργιο Λεβέντη, συνέταξε σχέδιο που προέβλεπε την ταυτόχρονη ανάφλεξη επαναστατικών εστιών σε Σερβία, Μαυροβούνιο, Μολδαβία, Ήπειρο και Πελοπόννησο. Προβλεπόταν επίσης, ο εμπρησμός του τουρκικού στόλου στην Κωνσταντινούπολη από Έλληνες ναύτες. Στους τρεις πρωτεργάτες («Υπέρτατη Αρχή») προστέθηκαν άλλοι οκτώ, ανάμεσα τους ο Παναγιώτης Αναγνωστόπουλος, εμποροϋπάλληλος από την Ανδρίτσαινα, ο μεγαλέμπορος Γεώργιος Σέκερης, επιφανής Έλληνας της Ρωσίας, ο ιερωμένος, διανοούμενος, εκδότης του «Λόγιου Ερμή» Άνθιμος Γαζής, ο διανοούμενος Γ. Λεβέντης, ο Γρηγόριος Δικαίος – Παπαφλέσσας, κ.α. Η Υπέρτατη Αρχή δημοκρατικά λαμβάνει τις αποφάσεις. Ο συνολικός αριθμός των οργανωμένων μελών είναι άγνωστος. Τα γνωστά ονόματα υπολογίζονται σε 1.096. Μιούν νέα μέλη, συγκεντρώνουν χρήματα, μαζεύουν εφόδια, διαδίδουν την Ιδέα της Επανάστασης. Χρησιμοποιούν μυστικό αλφάβητο και κρυπτογραφικό κώδικα. Μυείται και ο Κολοκοτρώνης στη Ζάκυνθο. Αποφασίζεται η επίσπευση του χρόνου εκδήλωσης της Επανάστασης. Ο απόστολος της Εταιρείας Παπαφλέσσας κατεβαίνει στην Πελοπόννησο για να διαδώσει την Ιδέα της εξέγερσης με τον φλογερό του λόγο, πότε λέγοντας ψέματα ή υπερβολές, πότε

εκβιάζοντας εμμέσως. Κλέφτες, καπετάνιοι και πρόκριτοι του ελλαδικού χώρου μυούνται στην Εταιρεία. Συνέβαλε τα μέγιστα σε αυτό ο Άνθιμος Γαζής.

Η επανάσταση ξεκίνησε από τον Αλέξανδρο Υψηλάντη (Φεβρουάριος 1821) στις Παραδουνάβιες ηγεμονίες, Βλαχία και Μολδαβία, οι οποίες ήταν ημιαυτόνομες, με Φαναριώτες ηγεμόνες (μετά τον ρωσοτουρκικό πόλεμο (1768–1774) που έληξε με ήττα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και τη συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή.

Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης (1792–1828) ήταν γόνος παλιάς αρχοντικής βυζαντινής οικογενείας, γιός του Κωνσταντίνου Υψηλάντη, Μεγάλου Διερμηνέα της Υψηλής Πύλης και ηγεμόνα της Μολδαβίας. Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη, έγινε αξιωματικός του ρωσικού στρατού, υπασπιστής του τσάρου Αλεξάνδρου Α΄, έχασε τον δεξιό του βραχίονα στη μάχη της Δρέσδης (1813) και παρασημοφορήθηκε. Μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία από τον Ξάνθο και αναγορεύτηκε αρχηγός της (Γενικός Επίτροπος) το 1820.

Σχεδίαζε να εξεγείρει τους βαλκανικούς λαούς, να συγκεντρώσει στρατό και να κατέβει στην Ελλάδα. Εισέβαλλε στη Μολδαβία επικεφαλής του Ιερού Λόχου. Ακολούθησε η ήττα στο Δραγατσάνι (Ιούνιος 1821). Τσακώθηκε με τους Ρουμάνους, εκτέλεσε τον Τουντόρ Βλαντιμνρέσκου, ηγέτη αγροτικού ρουμανικού κινήματος, κατέφυγε στην Αυστρία, φυλακίστηκε στις αυστριακές φυλακές, αποφυλακίστηκε με ενέργειες του τσάρου (1827) και πέθανε στη Βιέννη το 1828. Ανακομιδή των οστών του και μεταφορά τους στο Πεδίον του Άρεως έγινε το 1964.

Έστειλε τον αδελφό του Δημήτριο (1793–1832), λοχαγό του ρωσικού στρατού ως «πληρεξούσιο του Γενικού Επιτρόπου» στην Πελοπόννησο, με όπλα, τρόφιμα και εφόδια. Πήρε μέρος σε όλες τις μάχες της πρώτης φάσης της Επανάστασης και στη συνέχεια πολέμησε ηρωικά κατά του Ιμπραήμ Πασά. Έγραψε τον επίλογο της Επανάστασης με τη μάχη της Πέτρας (12 Σεπτεμβρίου 1829). Διορίστηκε στρατάρχης Ανατολικής Ελλάδος από τον Καποδίστρια και εκκαθάρισε την Αττικο-Βοιωτία από τους Τούρκους. Ως γνώστης της στρατηγικής του τακτικού στρατού, ήταν εναντίον του πλιάτσικου και της δολοφονίας αμάχων.

ΠΕΙΡΑΤΕΣ

Η πειρατεία και η λαφυραγώγηση (πλιάτσικο) υπήρξε τρόπος ζωής επί αιώνες για άτομα, ομάδες, φυλές και λαούς. Ήταν ένας τρόπος για να κερδηθούν τα προς το ζην και για να πληρωθούν οι στρατιωτικές δαπάνες. Στη Μεσόγειο υπήρχαν από την αρχαιότητα οι πειρατές της Κιλικίας και ακολούθησαν Ενετοί, Ιωαννίτες Ιππότες, Σαρακηνοί – Άραβες, Αλγερινοί, Τούρκοι, Έλληνες (Μυκονιάτες, Μανιάτες, Υδραίοι). Γνωστός ο γαιοκτήμονας – πειρατής Ιωάννης Καψής, που αυτοαναγορεύτηκε βασιλιάς της Μήλου, το πρώτο ελεύθερο επί τρία χρόνια ελληνικό έδαφος (1677–

1680). Ο ταγματάρχης του ρωσικού στρατού Λάμπρος Κατσώνης με το μικρό πειρατικό στόλο του προκάλεσε αναταραχή στο Αιγαίο και εξέγερση στη Μάνη (1788–1792).

ΚΛΕΦΤΕΣ ΚΑΙ ΑΡΜΑΤΟΛΟΙ

Στην Ελλάδα νοτίως της Ηπείρου και της Θεσσαλίας, οι συνθήκες ήταν ιδιαίτερα ευνοϊκές για την σχεδιαζόμενη επανάσταση. Υπήρχαν συμπαγείς ελληνικοί πληθυσμοί που υπερτερούσαν αριθμητικά έναντι των εγκατεστημένων στην ίδια περιοχή Τούρκων. Στην Πελοπόννησο η αναλογία για τους Έλληνες ήταν 11 προς 1, στη Στερεά Ελλάδα 15 προς 1, αν προσθέσουμε και τα νησιά του Αιγαίου, πλην της Κρήτης. Η Φιλική Εταιρεία είχε τεράστια εξάπλωση στο Μοριά, ο οποίος είναι ορεινός, με λαβύρινθο ορέων, στενών περασμάτων και απομονωμένος, σχεδόν νησί. Τα πολεμικά πλοία της Ύδρας και των Σπετσών μπορούσαν να προστατεύσουν τα παράλια του. Επιπλέον, ο Μοριάς κατελήφθη ολοκληρωτικά από τους Τούρκους μόλις το 1715, ήταν δηλαδή υπό τουρκική κατοχή μόλις έναν αιώνα. Εδώ κεντρικό ρόλο έπαιζαν οι πρόκριτοι (κοτζαμπάσηδες) με τις ένοπλες ομάδες τους (σωματοφύλακες), ως τοπάρχες που είχαν διατηρήσει εξουσία (δημογεροντία) και περιουσίες και η Μάνη ως ανεξάρτητη ηγεμονία, φόρου υποτελής στο σουλτάνο, με ικανό αριθμό εμπείρων ενόπλων, χωρίς τουρκική παρουσία. Η Στερεά Ελλάδα αντιθέτως, ήταν χωρισμένη σε αρματολίκια. Κεντρικό ρόλο έπαιζαν οι αρματολοί, στρατοχωροφύλακες δηλαδή στην υπηρεσία της οθωμανικής διοίκησης, διατηρούσαν την τάξη, συνέλεγαν τους φόρους από τους οποίους προερχόταν και η αμοιβή τους. Αντιμετώπιζαν τους κλέφτες, που επιβίωναν ανυπότακτοι στα βουνά (Σούλι, Άγραφα, Αρκαδία, Μάνη, κ.α.), εκεί όπου η οθωμανική εξουσία ήταν ασθενής.. Όμως συχνά οι κλέφτες περνούσαν στο στρατόπεδο των αρματολών και αντιστρόφως. Μεγάλος αρματολός των Αγράφων (Δυτική Στερεά Ελλάδα) ήταν ο Καραϊσκάκης. Αργότερα αποχώρησε από τη δούλεψη του Αλή Πασά των Ιωαννίνων και γενικά των Τούρκων και έγινε ο σημαντικότερος κλέφτης και τελικά ο αρχιστράτηγος στη Δυτική Στερεά Ελλάδα, που εθεωρείτο πιο δύσκολη, λόγω γειτνίασης με τα τουρκικά στρατιωτικά κέντρα της Ηπείρου και Θεσσαλίας. Στην ανατολική Στερεά Ελλάδα κυρίαρχος κλέφτης ήταν ο Οδυσσέας Ανδρούτσος. Στην Πελοπόννησο κυρίαρχες οικογένειες προκρίτων ήταν οι Ζαΐμηδες, οι Δεληγιανναίοι, οι Λόντοι, οι Μαυρομιχαλαίοι στη Μάνη, κ.α. Στρατηγός της Πελοποννήσου ήταν ο «Γέρος του Μοριά» Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Οι ένοπλοι της Επανάστασης στην Πελοπόννησο προήλθαν αρχικά από τους οπλοφόρους (σωματοφύλακες) των κοτζαμπάσηδων. Οι υπόλοιποι απλοί άτακτοι πολεμιστές ήταν αγρότες – κτηνοτρόφοι εκπαιδευμένοι στα όπλα από τους Κολοκοτρώνη, Νικηταρά, κ.α.

ΕΝΑΡΞΗ

Πολλοί πρόκριτοι ήταν διστακτικοί για την έναρξη της Επανάστασης. Η Φιλική Εταιρεία είχε αποφασίσει ότι ήταν πλέον ευνοϊκές οι συνθήκες σε συνδυασμό με την επιστροφή των Σουλιωτών στο Σούλι και την αποστασία του Αλή Πασά, ο οποίος πολιορκείτο από τα σουλτανικά στρατεύματα, υπό τον έμπειρο Χουρσίτ Πασά. Ο τελευταίος είχε αποχωρήσει από την διοίκηση της Πελοποννήσου για να τεθεί επικεφαλής τους.

Η άφιξη στην Πελοπόννησο των Παπαφλέσσα, Κολοκοτρώνη, Νικηταρά, Αναγνωσταρά, επιτάχυνε την έναρξη της Επανάστασης. Στη σύσκεψη της Βόσσιτσας (Αιγίου) [26-29 Ιανουαρίου 1821] μεταξύ Παπαφλέσσα – προκρίτων, αποφασίστηκε η αναβολή της Επανάστασης, αλλά σχεδιαζόταν να γίνει στο εγγύς μέλλον, με πιθανές ημερομηνίες την 21^η ή 25^η Μαρτίου ή 23^η Απριλίου 1821. Αντίθετα, στη σύσκεψη των οπλαρχηγών στη Λευκάδα (30 Ιανουαρίου 1821), παρουσία των Υδραίων Γιακουμάκη – Τομπάζη και του Μανιάτη Ηλία Μαυρομιχάλη αποφασίστηκε η εξέγερση στην ανατολική Στερεά Ελλάδα να ανατεθεί στους Ανδρούτσο και Πανουργιά, και στη δυτική στους Τσόγκα και Βαρνακιώτη. Οι Τούρκοι υπό τον φόβο της Επανάστασης «προσκάλεσαν» για διαβουλεύσεις προκρίτους και αρχιερείς στην Τριπολιτσά, για να τους κρατήσουν ομήρους. Στη δυτική Στερεά Ελλάδα ο οπλαρχηγός του Ζυγού Δ. Μακρής επιτέθηκε με 28 άνδρες εναντίον Τούρκων που συνόδευσαν «θησαυρό» για τη Ναύπακτο. Μέσα Μαρτίου έφθασε πλοίο με πολεμοφόδια από Φιλικούς της Σμύρνης, στο λιμάνι του Αλμυρού. Στις 14 Μαρτίου ο μνημένος στη Φιλική Εταιρεία από τον Παπαφλέσσα Νικόλαος Σολιώτης του Χριστοδούλου, κτύπησε τους 2-3 Τούρκους ταχυδρόμους επιστολών του Σαλήχ μπέη προς τον Χουρσίτ Πασά στα Γιάννενα, στη θέση «Πόρτες» (Αγρίδι) έξω από τη Ζαρούχλα. Την ίδια μέρα κτυπήθηκε στη θέση «Χελωνοσπηλιά» ο Λαλαίος εισπράκτορας Σεϊδής και ο τραπεζίτης Ν. Ταμπακόπουλος με χρηματοποστολή από Καλάβρυτα προς Τριπολιτσά. Επίσης, δύο Τούρκοι σπαχήδες φονεύθηκαν στο Λιβάρτζι με εντολή του Ασημάκη Φωτήλα. Ο Νικ. Σολιώτης επιτέθηκε και φόνευσε Αλβανούς στο Βερσοβά. Ενέδρα έστησαν οι Πετμεζαίοι εναντίον Τούρκων στην Ακράτα, κ.α. Πετμεζαίοι και Μαζαίοι επιτέθηκαν εναντίον υπηρετών του Ιμπραήμ Πασά Αρναούτογλου, διοικητή Καλαβρύτων, στις 18 ή 20 Μαρτίου. Οι Τούρκοι οχυρώθηκαν σε τρεις πύργους των Καλαβρύτων. Στις 21 Μαρτίου συγκεντρώθηκαν 600 ένοπλοι υπό τους Σωτήρη Χαραλάμπη, Ασημάκη Φωτήλα, Σωτήριο Θεοχαρόπουλο, Ιωάννη Παπαδόπουλο, Νικ. Σολιώτη, Πετμεζαίους, πολίορκησαν τους Τούρκους, οι οποίοι παραδόθηκαν μετά πέντε ημέρες. Πριν ξεκινήσουν για τα Καλάβρυτα, δηλαδή την 21^η Μαρτίου 1821, παρακολούθησαν δοξολογία στην Αγία Λαύρα και πήραν για σημαία μαζί τους το λάβαρο της Μονής, με τη χρυσοκέντητη παράσταση της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Όλες οι πρώτες επαναστατικές ενέργειες στην Πελοπόννησο έλαβαν χώρα στην Αιγιαλεία (περιοχή Καλαβρύτων – Αιγίου).

Γύρω στην 20^η Μαρτίου 1821 ο Οδυσσέας Ανδρούτσος και ο ηγούμενος της Μονής Τατάρνας Κυπριανός κτύπησαν χρηματαποστολή 60 Τούρκων υπό τον Χασάν μπέη Γκέκα. Άφησαν άθικτα τα χρήματα, για να φανεί ότι η ενέργεια ήταν επαναστατική. Η Βόσπιτσα (Αίγιο) διέθετε από τις αρχές Μαρτίου επαναστατικό σώμα 400 ανδρών, χάρη στις ενέργειες των προκρίτων Ανδρέα Λόντου, Λέοντος Μεσηνέζη, Δημητρίου Μελετόπουλου. Οι Τούρκοι μετά τα γεγονότα των Καλαβρύτων, ήλθαν σε συνεννόηση με τους προκρίτους και διεκπεραιώθηκαν με ασφάλεια στη Φωκίδα. Στις 23 Μαρτίου ο Ανδρέας Λόντος ύψωσε την πρώτη ελληνική επαναστατική σημαία (κόκκινη με μαύρο σταυρό).

Στην Πάτρα οι Τούρκοι ανησυχούσαν ήδη από τον Φεβρουάριο για τη μη πληρωμή του χαρατσιού και την άρνηση μετάβασης του μητροπολίτη Παλαιών Πατρών Γερμανού στην Τριπολιτσά. Στις 23 Μαρτίου κάλεσαν τους προξένους των ξένων δυνάμεων να αποτρέψουν εξέγερση των Ελλήνων. Αργότερα επιτέθηκαν και έκαψαν την οικία του προκρίτου Ιωάννου Παπαδιαμαντόπουλου (που απουσίαζε). Γενικεύθηκε η σύρραξη Ελλήνων (ενισχυμένων με Επτανήσιους οπλοφόρους) και Τούρκων. Οι τελευταίοι τελικά, κλείστηκαν στο κάστρο. Την επομένη μέρα, 24 Μαρτίου 1821, συγκεντρώθηκαν ομάδες επαναστατών υπό τους Ιωάννη Παπαδιαμαντόπουλο, Νικόλαο και Ανδρέα Λόντο, Μπενιζέλο Ρούφο, Κερκίνης Προκόπιο, στην πλατεία Αγίου Γεωργίου, όπου ο Γερμανός έστησε ξύλινο σταυρό, έγινε δοξολογία, τρισάγιο και υψώθηκε η κοκκινόμαυρη σημαία του Α. Λόντου. Εκεί έγινε η επίσημη έναρξη της Επανάστασης με τον όρκο «Ελευθερία ή Θάνατος». Η σχηματισθείσα επιτροπή «Επαναστατικόν Διευθυντήριο», συνέταξε διακήρυξη, υπό την καθοδήγηση του Γερμανού και επιδόθηκε την 25^η Μαρτίου στους προξένους στην Πάτρα.

Οι Τούρκοι της Καλαμάτας, με επικεφαλής τον Αρναούτογλου Σουλεϊμάν Αγά, εντόπισαν σπασμένο κιβώτιο πυρίτιδας και караβάνι 250 υποζυγίων και 210 ενόπλων υπό τον Νικηταρά, που μετέφεραν πυρίτιδα από την Καρδαμύλη. Συνέλαβαν τους προκρίτους και αποπειράθηκαν να αποχωρήσουν από την περικυκλωμένη πόλη. Αργότερα τους απελευθέρωσαν και κατόπιν συμβουλής του Κυρίλλου, ηγουμένου της Μονής Προφήτη Ηλία, κάλεσαν σε βοήθεια τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, Μανιάτη ηγεμόνα, αναγνωρισμένο από την κεντρική διοίκηση. Στην πόλη έφθασε ο Ηλίας Μαυρομιχάλης με 150 Μανιάτες. Είχε προηγηθεί δοξολογία για την Επανάσταση στο Ναό των Ταξιαρχών της Αρεόπολης (17 Μαρτίου 1821). Στις 22 Μαρτίου 1821 2.000 ένοπλοι με επικεφαλής τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, τους Μούρτζινους, Καπετανάκηδες, Χριστέηδες κατέλαβαν τους λόφους γύρω από την πόλη, ενώ πλησίαζαν οι Παπαφλέσσας, Νικηταράς, Αναγνωσταράς. Οι Τούρκοι ζήτησαν ενισχύσεις από τον Πετρόμπεη, ο οποίος εισήλθε στην Καλαμάτα με 2.000 Μανιάτες (23 Μαρτίου 1821). Μαζί του ήταν οι Κολοκοτρώνης, Παπαφλέσσας,

Νικηταράς, Αναγνωσταράς, Μούρτζινος, κ.α. Οι Τούρκοι αναγκάστηκαν να παραδοθούν αμαχητί. Η Καλαμάτα ήταν η πρώτη μεγάλη πόλη που απελευθερώθηκε. Στις 24 Μαρτίου πραγματοποιήθηκε επίσημη δοξολογία. Οι Τούρκοι της πόλης διασκορπίστηκαν στα διάφορα χωριά της Μεσσηνίας – Μάνης, όπου τελικά θανατώθηκαν. Η Επανάσταση εξαπλώθηκε στην ανατολική Μάνη. Στις 23 Μαρτίου στον πύργο των Τζανετάκηδων, στο Μαραθονήσι (Γύθειο) οι Γρηγοράκηδες ύψωσαν την επαναστατική σημαία. Στις 25 Μαρτίου ο Πετρόμπεης συνέστησε τη Μεσσηνιακή Γερουσία και εξέδωσε προκήρυξη προς τις ευρωπαϊκές αυλές, στην οποία εξηγούσε τους λόγους της Επανάστασης των Ελλήνων και ζητούσε τη συμπαράστασή τους. Σποραδικά κτυπήματα εναντίον Τούρκων είχαν γίνει σε Καρύταινα, κοντά στην Τριπολιτσά, στο χωριό Ζαχαριά, κ.α. Στις 27 Μαρτίου 1821 άρχισε η πολιορκία του Ακροκορίνθου. Στον Αγ. Πέτρο υψώθηκε επαναστατική σημαία (24 Μαρτίου 1821) και δημιουργήθηκε στρατόπεδο ενόπλων στα Βέρβαινα. Η επανάσταση εξαπλώθηκε στη Γαστούνη, Πύργο, Κυπαρισσία, Μεθώνη, Κορώνη, Νεόκαστρο, Ζυγοβίτσι, Λαγκάδια, Δημητσάνα, Στεμνίτσα, Καρύταινα. Στις 24 Μαρτίου ο αρματολός των Σαλώνων Πανουργιάς, κήρυξε την Επανάσταση. Λίγο αργότερα κατελήφθησαν τα Σάλωνα. Το Γαλαξείδι, η Λιβαδειά, η Αράχωβα με τον Αθανάσιο Διάκο προσχώρησαν στην Επανάσταση. Στις 24 Μαρτίου ο Κολοκοτρώνης αναχώρησε από την Καλαμάτα με κατεύθυνση την Αρκαδία.

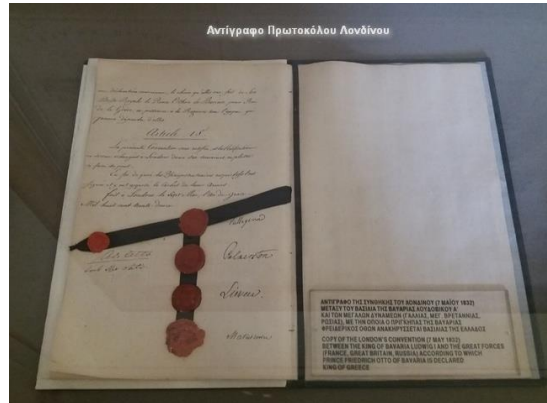
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης υπήρξε ο στρατηγικός νους της Επανάστασης στην Πελοπόννησο. Ήταν η ενσάρκωση του αγώνα, ο ξεχωριστός ήρωας, ο μεγάλος δάσκαλος. Οι τότε κυβερνήσεις τον τίμησαν με δύο φυλακίσεις και μια καταδίκη σε θάνατο, που ευτυχώς έμεινε ανεκτέλεστη. Ήταν πενηντάρης με την έκρηξη της Επανάστασης, δηλαδή υπερήλικας για τα δεδομένα της εποχής, που το προσδόκιμο ζωής στην Ελλάδα ήταν τα 35 χρόνια. Γι' αυτό και ονομάστηκε «Γέρος του Μοριά». Είχε την δύναμη να ξεσηκώνει τους απλούς ανθρώπους, ειρηνικούς βοσκούς και γεωργούς και να τους μεταμορφώνει σε άξιους πολεμιστές. Ήταν παιδί του κλεφταρματολού Κωνσταντή Κολοκοτρώνη και της Ζαμπέτας Κωτσάκη και γεννήθηκε στο Ραμοβούνι της Μεσσηνίας (1770). Το 1780 ύστερα από τουρκική πολιορκία των πύργων της Καστάνισσας (Καστάνια Λακωνίας) και ηρωική έξοδο, σκοτώθηκε ο πατέρας του και οι περισσότεροι θείοι του. Σώθηκε ο μικρός Θεόδωρος και σε ηλικία 15 χρονών έγινε αρματολός στην υπηρεσία του φημισμένου κλεφταρματολού Ζαχαριά, ο οποίος είχε ιδρύσει την Αρματολική Ομοσπονδία του Μοριά. Με τη συμμετοχή του Κολοκοτρώνη φυγάδευσαν τον Ανδρούτσο Μουτσανό (πατέρα του Οδυσσέα) στη Στερεά Ελλάδα. Ο Κολοκοτρώνης νυμφεύθηκε την Αικατερίνη Καρούτσου και έκαναν τρεις γιούς και δύο κόρες. Ήταν κλέφτης για δύο χρόνια και κατόπιν αρματολός για 4-5 χρόνια στο

Λεοντάρι και την Καρύταινα. Το 1798 ξεκίνησε νέος διωγμός των αρματολών και απέκτησε πειρατικό μανιάτικο καράβι με το οποίο κούρσευε τουρκικά πλοία και ακτές. Ύστερα από αλλεπάλληλους διωγμούς και περιπέτειες πέρασε από τη Μάνη στη Ζάκυνθο (1806) και δημιούργησε σώμα που κτυπούσε τους Τούρκους σε στεριά και θάλασσα. Επανήλθε και στήριξε τον πολιορκημένο στον πύργο του από τους Τούρκους, φίλο του Αλή Φαρμάκη, Αλβανό φεουδάρχη του χωριού Λάλα. Μαζί σχεδίαζαν την ίδρυση ημιαυτόνομου ελληνοαλβανικού κρατιδίου υπό γαλλική προστασία. Προσπαθεί να πείσει Γάλλους, Ρώσους και Άγγλους να επέμβουν στην Πελοπόννησο. Το 1809 κατετάγη στον αγγλικό στρατό της Ζακύνθου, στο νεοσύστατο πρώτο σύνταγμα ελαφρού ελληνικού πεζικού με το βαθμό του λοχαγού και διακρίθηκε στην κατάληψη του γαλλικού κάστρου της Λευκάδας. Το 1810 προήχθη σε ταγματάρχη. Συμπλήρωσε τις στρατιωτικές του γνώσεις σε συνθήκες τακτικού πολέμου. Οι Άγγλοι διέλυσαν τα τάγματα των Ελλήνων, μετά την εδραίωση της κυριαρχίας τους στα Επτάνησα και ο Κολοκοτρώνης ασχολήθηκε με το ζωεμπόριο και ως κρεοπώλης (1816–1821). Μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία (1818) από τον Αναγνωσταρά, μύησε δεκάδες άλλους, κυρίως οπλαρχηγούς του Μοριά, και στις 3 Ιανουαρίου 1821 αποβιβάσθηκε κρυφά στην Πελοπόννησο. Ήρθε σε επαφή με τους Παπαφλέσσα, Νικηταρά, Αναγνωσταρά, για την καλύτερη προετοιμασία της Επανάστασης. Στις 23 Μαρτίου 1821 μαζί με τους Πετρόμπεη, Μούρτζινο, Νικηταρά, Παπαφλέσσα, Αναγνωσταρά και άλλους κατέλαβε χωρίς μάχη την Καλαμάτα. Συνέλαβε το σχέδιο κατάληψης της Τριπολιτσάς, κεφαλής της τουρκικής κυριαρχίας στην Πελοπόννησο. Δημιούργησε στρατόπεδα σε Πιάνα, Χρυσοβίτσι, οχύρωσε το Βαλτέτσι. Η πρώτη πολύ σημαντική μάχη του Βαλτετσίου 12 Μαΐου 1821, ήταν νικηφόρα, ακολούθησε αυτή των Δολιανών και η κατάληψη της Τριπολιτσάς (23 Σεπτεμβρίου 1821), επισφραγίστηκε από σφαγές που δεν μπόρεσε να αποτρέψει. Τις προθέσεις του για κατάληψη της Πάτρας δεν άφησαν οι πρόκριτοι της Αχαΐας να υλοποιηθούν και η Πάτρα έμεινε σε τουρκικά χέρια μέχρι το τέλος του Αγώνα. Στις 26 Ιουλίου 1822 συνέτριψε τη στρατιά του Δράμαλη στα Δερβενάκια. Ο Κολοκοτρώνης πρωταγωνίστησε στους εμφυλίους, αξιώνοντας πολιτικό ρόλο και ερχόμενος σε διαδοχικές ρήξεις – συμβιβασμούς με τους πολιτικούς (Μαυροκορδάτο, Κωλέττη) και προκρίτους. Έγινε αντιπρόεδρος του Εκτελεστικού, με επικεφαλής τους Μαυροκορδάτο, Κωλέττη. Οι κοτζαμπάσηδες όμως που ενδιαφέρονταν για τη διατήρηση των εξουσιών τους, ήρθαν σε σύγκρουση με τους λαοπρόβλητους ανερχόμενους στρατιωτικούς, με επικεφαλής τους Κολοκοτρώνη και Ανδρούτσο και ξεκίνησε ο πρώτος εμφύλιος πόλεμος (Ιανουάριος 1824). Σημαντικό ρόλο στην έκρηξη του εμφυλίου έπαιξε η διαχείριση του αγγλικού δανείου. Νέο Εκτελεστικό και νέα κυβέρνηση δημιουργήθηκαν με επικεφαλής τον Γεώργιο Κουντουριώτη. Η εκστρατεία του κυβερνητικού στρατού εναντίον

χωριών της Κυπαρισσίας που δεν πλήρωναν φόρους, η υποστήριξη τους από τον Κολοκοτρώνη, η δολοφονία του μεγάλου γιού του Πάνου και η απολυταρχική διάθεση του Κουντουριώτη, όξυναν τα πνεύματα και ξεκίνησε ο δεύτερος εμφύλιος (Νοέμβριος 1824). Οι Υδραίοι σχημάτισαν κυβέρνηση, με επικεφαλής τον χαμηλής ευφυΐας και μεγαλομανή Γεώργιο Κουντουριώτη, κάλεσαν τα μισθοφορικά στρατεύματα των Ρουμελιωτών υπό τους Κίτσο Τζαβέλλα, Γκούρα, Γεώργιο Καραϊσκάκη, οι οποίοι εισέβαλλαν στην Πελοπόννησο, στράφηκαν εναντίον των Πελοποννήσιων προκρίτων, του συμμάχου τους Κολοκοτρώνη και τους κατέβαλαν. Ακολούθησε η φυλάκιση του Κολοκοτρώνη και 24 προκρίτων στον Προφήτη Ηλία της Ύδρας (Φεβρουάριος 1825) για 85 ημέρες. Η σαρωτική εισβολή του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο τον ίδιο μήνα και η λαϊκή απαίτηση, ώθησαν στην αποφυλάκιση του Κολοκοτρώνη. Μετά την πτώση του Μεσολογγίου (Απρίλιος 1826), την κατάργηση της κυβέρνησης Κουντουριώτη, τον θάνατο του Καραϊσκάκη και την παράδοση της Ακρόπολης στον Κιουταχή, ο Κολοκοτρώνης ξαναζωντάνεψε την ετοιμοθάνατη Επανάσταση, με το σύνθημα «φωτιά και τσεκούρι στους προσκυνημένους». Με την Ναυμαχία του Ναβαρίνου οι Μεγάλες Δυνάμεις έθεσαν τα θεμέλια της ελευθερίας της Ελλάδος. Ο Κολοκοτρώνης υποστήριξε με θέρμη τον πρώτο κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια και μετά τη δολοφονία του συμμετείχε στην τριμελή κυβερνητική επιτροπή με τον Αυγουστίνο Καποδίστρια και τον Κωλέττη. Επί Αντιβασιλείας, συκοφαντήθηκε ότι συνωμοτεί κατά του θρόνου, φυλακίστηκε στο Ιτς Καλέ και Παλαμήδι, μαζί με τους Πλαπούτα, Γρίβα και άλλους αγωνιστές για έξι μήνες. Στη δίκη (30 Απριλίου – 26 Μαΐου 1834) καταδικάστηκε ο Κολοκοτρώνης και ο Πλαπούτας σε θάνατο δια αποκεφαλισμού. Οι δικαστές Γ. Τερτσέτης και Α. Πολυζωΐδης αρνήθηκαν να συνυπογράψουν. Λόγω αντιδράσεων, η ποινή μετατράπηκε σε ισόβια και αργότερα σε κάθειρξη 20 ετών. Μεταφέρθηκε και φυλακίστηκε στο Παλαμήδι. Ο Όθων μόλις ενηλικιώθηκε αναλαμβάνοντας τη διακυβέρνηση (20 Μαΐου 1835), υπέγραψε την αποφυλάκιση των δύο αγωνιστών. Ο Γέρος του Μοριά σχεδόν τυφλός και με προβλήματα υγείας, είχε υποδοχή ήρωα στο Ναύπλιο και απόλαυσε πολλές τιμές στην Αθήνα. Έγινε στρατηγός, Σύμβουλος Επικρατείας, παρασημοφορήθηκε και απηύθυνε την πνευματική διαθήκη του στη νεολαία, με την περίφημη ομιλία στην Πνύκα (Νοέμβριος 1838). Πέθανε στις 4 Φεβρουαρίου 1834 και ετάφη στο Α΄ Νεκροταφείο Αθηνών.

Συνεχίζεται στο Επόμενο..

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΔΩΡΕΕΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Συνδέσμου, στην πρόσφατη Τηλεδιάσκεψη, διετέθησαν και φέτος για τις εορτές του Πάσχα, 2.500 € σε 50 αναξιοπαθούσες οικογένειες και αναξιοπαθούντα άτομα στη Σύρο.

=====

Ο Λογαριασμός IBAN του Συνδέσμου στη ALFABANK είναι:

GR79 0140 2380 2380 0200 1000 044

Παρακαλούμε τα μέλη μας να καταθέτουν έγκαιρα την ετήσια συνδρομή τους, ενισχύοντας το Ταμείο μας, δεδομένου ότι είναι η μόνη πηγή εσόδων που διαθέτομε για την κάλυψη των πάγιων εξόδων του Συνδέσμου.

=====

ΠΕΝΘΗ

Απεβίωσε και ετάφη στην Αθήνα όπου διέμενε το μέλος μας Μερόπη Κοντιζά, μητέρα της επίσης μέλους μας Μαρίας Κοντιζά.

Απεβίωσε και ετάφη στη Σύρο όπου διέμενε ο Αλέξανδρος Χατζίρης, Πλοίαρχος Ε.Ν, πατέρας των μελών μας, αδελφών Νικολάου και Ευάγγελου Χατζίρη.

Θερμά συλλυπούμεθα τους οικείους των.

ΟΙ ΔΥΟ ΕΑΥΤΟΙ ΜΟΥ...

από τον Τάκη Κυριτσόπουλο

Με την ανάστροφη της κόψης του σπαθιού
θα κάνουμε, είπαμε, τον κόσμο να γυρίσει,
συ αναγνώστης κάθε νέου παραμυθιού
κι εγώ να στέλνω την καρδιά να πολεμήσει.

Μα, μας φυλάκισαν σε χρόνους χαλεπούς
σαν το τοπίο μεσ' στο πλαίσιο κορνίζας.
Τώρα, πεσμένου δένδρου δρέπεις τους καρπούς
κι ακολουθώ εγώ τις διαδρομές της ρίζας.

Και στις ζωής τη μακρινή σαρακοστή,
που φτιασιδώνουμε μ' αλήθειες κάθε ψέμα,
«Χριστός Ανέστη» μη γυρεύεις ν' ακουστεί,
όταν το αίμα δεν τσουγκρίσει με το αίμα.

Με γιαταγάνι, με σφεντόνα, με γροθιά,
έτσι θεριεύουνε και γράφονται οι μύθοι.
Με κούφια λόγια και μ' αναίμακτη σπαθιά,
όλα λιγνεύουνε και χάνονται στη λήθη.

Γίναν τα λόγια της οργής και της φωτιάς
στίχοι ακριβοί, που πελεκήθηκαν στο χρόνο.
Πάλι αστραπές και ουράνια τόξα κυνηγάς
και εγώ θυμάμαι τα φεγγάρια και ματώνω.

Τα κορίτσια του Μάρτη

Από το Δημήτρη Βόϊκο

Δραπέτευε, την ίδια πάντα ώρα το αστέρι
και σαν... από το πλοίο μόλις πέρναγε ξυστά...
ένα αεράκι δροσερό ξεφύσαγε μετά...!
Έτσι... κινούσε το πρωί, σ' αυτά τα μέρη!

Ο κοχλασμός μιας έκρηξης με ασυνήθη τρόπο,
μια βόμβα έσκαγε με μιας από το πουθενά,
χιλιάδες χρώματα παντού, διάχυτα, πυκνά,
που πυρπολούσανε ολόκληρο τον τόπο.

Δυο νέοι Συριανοί, μετά τη βάρδια τους στην πρύμη,
αλάργα μίλια απ' τις ακτές της νότιας Χιλής,
αυτόπτες μάρτυρες μιας φονικής ανατολής,
που πλάνευε... και ανασκάλευε τη μνήμη...

Που με τον τρόπο της αυτή, τους έκανε καπρίτσια!
Τους έπιανε βαθύς συλλογισμός μ' ένα σεβντά
που δεν μπορούσαν να φλερτάρουνε από κοντά
αυτήν την εποχή... του Μάρτη τα κορίτσια...!

Ξεγελασμένα με τον άστατο καιρό εκείνα,
σεργιάνι στην πλατεία με γελάκια σιγανά,
που τα μισά φορούσαν ρούχα καλοκαιρινά,
κι άλλα ντυμένα... όπως στον Γενάρη μήνα.

Βρικολακιάζανε θαρρείς οι αγάπες τους οι πρώτες
τα Σαββατόβραδα, στη μέση του ωκεανού,
με τα τυχαία τα αγγίγματα του δειλινού,
στα κοριτσιίστικα τα στήθη... πυροδότες!

Η όποια αλήθεια τότε, μπερδευόταν με το ψέμα...
μέχρι που ένας πίνακας τους τύλιγε πυκνός,
απ' τις τουλίπες τις πολλές που έφτιαχνε ο καπνός
απ' τα τσιγάρα... με το νοτισμένο βλέμμα!

---Στους Μανώλη Φιλίππου και Γιώργο Υπέρμαχο

ΤΡΑΜΠΟΛΙΝΟ

από τον Νίκο Σαλίβερο (Σάλος)

===

Με ΠΡΙΤΥ ΜΠΡΑ και Κίνα
Σφίγγει... το στήθος και ξεχνιέται η πείνα
Και στο τέλος του μήνα
από Σουφλί, Γαύδο κι' Αθήνα
Ο τάδε και ο δείνα
τρώνε μόνοι τους τη..χήνα
κι' οι ρέστες κοιλιές παίζουν κλαρίνα.
(Τάχα φέρανε ξυλάκια και ..καρολίνα;)
Χρωστάει η χώρα ..Δις
«τα φάγανε..οι τρείς
κι' ο κούκος ...εμείς

Όμως έρχονται οι.. επενδύσεις
και με τη βοήθεια της Δύσης
της ανεργίας θα βρεθεί η λύσις.
Όπου σταθείς κι' όπου γυρίσεις
της «Ευτυχίας» το δάκρυ θα συναντήσεις.

«Τράμπα στην τράμπα, χρήμα φίνο
και μεθάς χωρίς τον οίνο.
Η κομπίνα, μαντολίνο
Τσάμπα μπαίνεις στα καζίνο
Εσύ ζητάς, εγώ δεν δίνω
Η ζωής σου Τραμπολίνο.
Άνω-κάτω δηλαδή και ,πέρα-δώθε,
παρτ' τ' αρμίδια σου και κλώθε
Στη γωνιά της απόγνωσης κατηφής
ο κάθε άπελπις κι' ατυχής
θωρεί
και μονολογεί
«Ουκ ανήβαν πέλεται δίς»

Μάλλον «έξη» είναι οι αισθήσεις
κι' είναι η έκτη που φέρνει.. παραισθήσεις.
Θρίλερ;
«HERE IS THE KILLER»
=Καθημερινώς στις τηλεοράσεις=

Σάλος'2013

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

Του Τάκη Κυριτσόπουλου

